

LUCIA ILLANITZOVÁ

Brigádny generál Ján Nálepka

Možno aj preto, že za socializmu bol jedným z najoslavovanejších slovenských vojnových hrdinov, sa po roku 1989 na meno kapitána Jána Nálepku akoby zabudlo. Nie celkom, veď prezident Rudolf Schuster mu udelil hodnosť brigádneho generála in memoriam. Ale predsa len, akoby sa demokratické médiá ostýchali viac písať o mužovi, ktorého predtým socialistické denníky štyri desiatky rokov oslavovali. Nie je to spravodlivé.

Nálepka nebol mužom veľkej politiky a ani veľkej ideológie. Bol učiteľom, ktorý sa snažil pomôcť chudobným slovenským deťom, dôstojníkom slovenskej armády, partizánom. Ale aj obyčajným človekom, ktorý bol večne bez peňazí a ešte aj milovaný klavír mu obchodník zobral, lebo ho nevládal splácať... Ale hlavne – bol slušným a zodpovedným človekom, ktorý celým svojím životom preukázal oddanosť slovenskému, ale aj ostatným slovenským národom, odpor k myšlienkam nacizmu a najmä neveriteľnú odvahu pri obhajovaní svojich zásad.

Keď jedna z prvobojovníčok SZPB Zuzana Macková spomínala na partizánsku vojnu v Juhoslávii, za najťažšie obdobie neoznačila samotné boje, ale čas v ilegalite. Keď každý deň, každú minútu čakala, či ju nejdú zatknúť maďarskí žandári, alebo nebodaj gestapo. „Bol to neveriteľný pocit oslobodenia, keď sme konečne prešli cez Dunaj a pridali sa k partizánom,“ povedala. Aké asi pocity strachu musel v súkromí zažívať kapitán Nálepka, keď pod krycím menom Repkin ako dôstojník 101. slovenského pluku bojujúceho na strane nacistov pravidelne dodával partizánom zásoby, ale aj všetky možné potrebné informácie? Keď odmietol so slovenskými vojakmi masakrovať bieloruské dediny a ešte pred začiatkom akcie wehrmachtu o nej informoval partizánov, ktorí ich stihli evakuovať? Alebo keď „omylom“ spustil delostreleckú paľbu do „spriatelenej“ nemeckých vojakov a umožnil tak partizánom uniknúť z obklúčenia?

Aj on určite zažil pocit uľahčenia, keď už kvôli podozreniam voči jeho osobe nemohol pokračovať v ilegálnej činnosti a otvorene sa pridá na stranu partizánov. Hrdinská smrť pri Ovruči potom len podčiarkla Nálepkovu obetavosť. Ján Nálepka – Repkin získal ako jediný Slovák titul Hrdina Sovietskeho zväzu za bojovú činnosť. Zaslúžil si ho a zaslúži si aj naše uznanie a úctu. Jeho život by určite zniesol pero románopisca alebo filmový scenár. Slovensko nemá veľa hrdinov, ale Nálepka, ktorý tento rok oslávi nedožitú sté narodeniny, medzi nich určite patrí.

Spomienka na partizánov spod Machnáča

Oslavy SNP sa v Trenčianskych Tepliciach uskutočňujú každoročne, ako prejav úcty k obyvateľom tohto mesta, ktorí sa s pocitom potreby brániť svoju vlasť proti cudzím okupantom rozhodli pre ozbrojený odpor. Trenčianske Teplice zohrali v SNP nezanedbateľnú úlohu. Na území mesta bola v dôsledku bombardovania Bratislavy evakuovaná Vojenská správa MNO so štábnou rotou, s veľkým množstvom zbraní a streliva, ako aj s veľkým počtom ručných granátov.

Po vypuknutí Povstania sa velenie na generálnom štábe armády rozhodlo presunúť Vojenskú správu so štábnou rotou aj s výzbrojou do Trenčína. Na tento účel poslali dňa 2. septembra 1944 do Trenčianskych Teplíc asi desať vojenských nákladných áut. Velenie štábnej roty bolo už dávnejšie v spojení s partizánmi, ktorí sa pripravovali na Povstanie v oblasti vrchu Machnáč. Využili príležitosť, naložili na autá všetku výzbroj a prostredníctvom miestneho rozhlasu vyzvali obyvateľov, aby sa pridali k povstaniu. Autá potom namiesto do Trenčína odišli do Bánoviec nad Bebravou, kde sa presunulo spolu asi 120 mužov, vojakov a civilných obyvateľov Trenčianskych Teplíc. Keď

Spomienkové oslavy pri príležitosti SNP v Trenčianskych Tepliciach sa konali pri Pomníku obeť SNP.

Foto: lg

sa nákladné autá nevrátili do Trenčína, nemeckí vojaci privolaní z Trenčína obsadili Trenčianske Teplice. Jeden občan mesta sadol na bicykel a ponáhlal sa do Bánoviec nad Bebravou, aby informoval povstalcov o obsadení kúpeľného

mesta. Nato sa povstalci z Bánoviec nad Bebravou vrátili na autách späť a Trenčianske Teplice zažili prvé bojové stretnutie povstalcov s nemeckými okupantmi. Po ťažkom boji sa v noč-

(Pokračovanie na str. 2)

Pochod na Kojšovskú hoľu

Pri príležitosti 68. výročia SNP sa vedenie KVH Čapajev rozhodlo uskutočniť pamätný pochod do oblasti Volovských vrchov, na povestnú a legendami, no nielen tými partizánskymi, opradenú Kojšovskú hoľu.

Členovia KVH Čapajev na Kojšovskej holi. Foto: js

Divoké horské svahy a doliny tohto mohutného karpatského vrchu boli v časoch SNP domovom a pôsobiskom niekoľkých významnejších partizánskych skupín pod velením známych partizánskych veliteľov, pplk. Šukajeva, mjr. Martinova, kpt. Marčenka a kpt. Sadilenkom.

Obrovitý vrchol Kojšovskej hole nás privítal príjemným bezoblačným počasím, ktoré nám poskytl nezabudnuteľné výhľady do diaľav okolitých nádherných horstiev, ale i do blízkych dolín, kde mali svoje pôsobiská a základne už spomínané partizánske zväzky, organizátorské skupiny a samostatné diverzné oddiely.

Na vrchole sa týči pamätník, venovaný menovaným partizánskym jednotkám a ich veliteľom, ako aj všetkým antifašistickým bojovníkom a ich pomocníkom z oblasti spod Kojšovskej hole. Podobný pamätník, venovaný pamiatke od-

boja v SNP, je situovaný i v blízkosti hradskej cesty smerujúcej na vrchol kopca, poniže známej rekreačnej chaty Erika. Pri oboch pamätníkoch si členovia klubu KVH Čapajev uctili pamiatku a odkaz bojovníkov SNP položením symbolického venčeka z čerstvých borovicových šišíek, ozdobeného červenými kvetmi, a postavením historických čestných stráží ku obom pamätníkom.

Cestou na vrchol sme postretávali mnoho turistov a návštevníkov tohto krásneho kúta slovenských hôr, a každému sme porozprávali historiky o partizánoch, o protifašistickom odboji, ale i o úcte k padlým a ešte žijúcim hrdinom SNP a jeho aktuálnom odkaze.

Okoloídúci ľudia sa k nám milo pristavovali a obzerali si nás a vďačne načúvali naším slovám. Nie je totiž bežné v dnešných časoch hlboko v lesoch stretnúť troch partizánov v plnej výstroji a výzbroji, vďaka ktorým je možné sa preniesť v čase o 68 rokov späť a aspoň v predstavách zažiť povestnú povstaleckú atmosféru pamätnej jesene 1944. roku.

Jozef SKALKKA, predseda KVH Čapajev

Obnova Pamätníka oslobodenia

Obnova a revitalizácia mestského parku na Námestí slobody v Seredi, ktorá sa začala začiatkom tohto roka, sa už skončila. Práce na obnove parku boli dotované z fondu Európskej únie a rozpočtu mesta.

Občanom mesta je poskytnutá možnosť využitia priestoru parku na oddych, kultúrne podujatia, deťom pre zábavu na malom detským ihrisku. Súčasťou parku je Pamätník oslobodenia, postavený z vďaka občanov mesta sovietskej armáde za naše oslobodenie v druhej svetovej vojne. Už v príprave projektovej dokumentácie v minulých rokoch boli rôzne návrhy a podnety, aby sa pamätník premiestnil na iné miesto. Nestalo sa tak. Pamätník oslobodenia je symbolom mestského parku na

Námestí slobody. V rámci rekonštrukčných prác obnovy parku na podnet primátora mesta došlo k obnove náteru pamätníka. Pylón, ktorý má výšku 12,5 m, vyžadoval odbornú prácu, ktorej sa ujala stavebná firma miestneho podnikateľa a poslancu mestského zastupiteľstva Róberta Šipku, ktorý v rámci sponzorského daru vyčlenil pracovnú skupinu na vykonanie náteru pamätníka. Celková hodnota prác na pylóne bola 1500 eur. Pamätník v tomto priestore má svoje miesto v strede mesta

Pohľad na rekonštrukčné práce na pamätníku.

Foto: jm

v obnovenom parku. Prípomína občanom a návštevníkom mesta hrôzy a utrpenia druhej svetovej vojny. Občanom staršej generácie,

ktorí vojnu prežili, pri pohľade na pamätník sa vynoria spomienky na kruté vojnové roky. Mladej generácii nech je pamätník mementom,

aby nikdy viac ľudstvo nezažilo to, čo žijúca generácia v dobe druhej svetovej vojny.

Jozef MITRIK, predseda ZO SZPB

SNP v Zavare

Pod záštitou podpredsedníčky NR SR Renáty Zmajkovičovej sa 31. augusta uskutočnili miestne oslavy 68. výročia SNP a Dňa ústavy v Zavare. Oslavy zorganizovala ZO Mikroregión Zavar, ktorá združuje členov SZPB z obcí Zavar, Šúrovce, Brestovany a Dolné Lovčice, spoločne s obecnými úradmi v týchto obciach. Hostom bol poslanec NR SR a podpredseda Trnavského samosprávneho kraja Augustín Hambálek, za OblV SZPB sa zúčastnila delegácia vedená

Súčasťou osláv SNP bola aj vatra.

Foto: ed

predsedom OblV Jozefom Petrášom. Súčasťou spomienkových osláv bolo aj posedenie pri gu-

láši, o dobrú náladu sa postarala dychová hudba a nechýbala ani vatra.

E. DÍTEOVÁ

Premiér R. Fico si uctil obeť holokaustu

Pri pamätníku obetí genocídy si 9. septembra na Rybnom námestí v Bratislave pripomenuli 10. výročie Pamätného dňa obetí holokaustu a rasového násillia. Vence k monumentálnemu pamätníku položil predseda vlády SR Robert Fico, minister školstva, vedy, výskumu a športu Dušan Čaplovič, predstavitelia zastupiteľských zborov a židovských náboženských obcí v SR.

Po úvodnom privítaní riaditeľom múzea židovskej kultúry v Bratislave Pavlom Mešťanom premiér pripo-

menul vo svojom príhovore Pamätný deň holokaustu a rasového násillia, ktorý si tentoraz pripomínáme v roku 250. výročia narodenia významného židovského rabína Chatama Sófera, ktorý dlhé roky pôsobil v Bratislave a našiel tu i miesto posledného odpočinku. Ďalej zdôraznil význam spomienky na holokaust, ktorá je však súčasne príležitosťou na výzvy na pokojné spolužitie medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a v neposlednom rade aj náboženskými spoločnosťami.

Tento pamätný deň je venovaný obetiam holokaustu a rasového násillia. Parlament ho odobril na 9. september preto, lebo v ten deň v roku 1941 vtedajšia Slovenská republika prijala 290 represívnych paragrafov, takzvaný Židovský kódex, ktorým sa začal proces židovských deportácií. V tento deň si s úctou pripomínáme obeť holokaustu, ako aj zápas proti všetkým prejavom rasizmu, neznášanlivosti, xenofóbie a akejkolvek formy útlaku a diskriminácie.

red TASR

Spomienka na partizánov spod Machnáča

(Dokončenie zo str. 1)

ných hodinách dali Nemci na ústup a presunuli sa do Trenčína. Tretieho septembra však silná nemecká posádka opätovne obsadila Trenčianske Teplice. Vyhnali z domov mužov, postavili ich do radov a boli rozhodnutí zastrelíť na výstrahu každého desiateho za pomoc povstalcov. Partizáni sledovali dianie od vodojemu pod vrchom Klepáč s úmyslom zaútočiť v prípade, ak by Nemci chceli svoj zámer uskutočniť. Nakoniec Nemci zmenili svoje rozhodnutie, vybrali mužov židovského pôvodu a odtransportovali ich do koncentračných táborov. Nemci zabrali všetky liečebné domy a v pivniciach budovy Vlára zriadili väznicu. Veliteľstvo nemeckej posádky bolo v Domove speváckeho zboru slovenských učiteľov. Partizáni denne organizovali útoky na nemeckú posádku, pričom pri prestrelkách využívali výhodu strelby z okolitých kopcov. Nemci uskutočnili niekoľko výprav proti partizánom na vrchu Machnáč a pri Letnom majeri, avšak nepodarilo sa im partizánov poraziť. Naopak, pri týchto akciách utrpeli

veľké straty. Činnosť partizánov by nebola možná bez významnej podpory obyvateľov Trenčianskych Teplíc a okolitých obcí, ktorí poskytovali partizánom stravu, ošatenie, lieky, ale i zbrane a strelivo a tiež informácie o pohybe a chystaných akciách Nemcov.

Mesto si váži odhodlanie ľudí, ktorí sa zapojili do Povstania, a už tradične usporadúva mestské oslavy spolu so Základnou organizáciou Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Spomienková akcia, pri ktorej položili vence vďaka k Pomníku obetí v SNP, sa konala 28. augusta. Primátor Štefan Škultéty zdôraznil vo svojom príhovore význam Povstania, ktorým sa Slovensko zaradilo medzi demokratické krajiny Európy. Predseda ZO SZPB Karol Glamoš prečítal mená štyridsať jeden partizánov z Trenčianskych Teplíc, ako aj mená osemnástich, ktorí zaplatili v Povstaní svojimi životmi. Ich obeť však neboli márne. Mali významný podiel na urýchlení konca najstrašnejšej vojny v dejinách ľudstva, ako aj zásluhu na terajšom slobodnom živote v našej vlasti.

Karol GLAMOŠ

25. AUGUST

V Budapešti si približne 2000 extrémistov pripomínalo 5. výročie založenia Maďarskej gardy, ktorú v roku 2009 súd právoplatne rozpustil. Zhromaždenie zvolali združenia Hnutie na ochranu karpatskej domoviny, Spolok občianskej stráže za krajšiu budúcnosť, Maďarská národná garda, Nová maďarská garda, Mládežnícke hnutie 64 stolíc, Národná stráž, Betyársereg, ako aj opozičná ultrapravicová strana Jobbik.

27. AUGUST

Armádny generál Tomáš Sedláček, účastník bojov 2. svetovej vojny na východnom i západnom fronte, zomrel vo veku 94 rokov v nemocnici v Prahe-Motole. Po okupácii Čiech v marci 1939

sa ako dôstojník rozhodol pre odchod za hranice – postupne do Francúzska, Veľkej Británie a Sovietskeho zväzu. Poslednú zimu vojny prežil v slovenských horách, kde pomáhal od októbra 1944 účastníkom SNP. V roku 1952 ho za údajnú protištátnu činnosť odsúdili na doživotie, na slobodu sa dostal po amnestii v roku 1960, ale do armády sa však už vrátiť nemohol. Po roku 1989 ho povýšil do hodnosti armádneho generála.

28. AUGUST

Po neúspešných pokusoch zneškodniť 250-kilogramovú leteckú bombu z 2. svetovej vojny, ktorú našli pri stavebných prácach v mníchovskej štvrti Schwabing len meter pod po-

vrchom, ju napokon špecialisti kontrolované odpálili. V okolí sa pri výbuchu rozbili početné okná. Hasiči museli zahasť niekoľko menších požiarov, ktoré vznik-

stalo sa VO SVETE
25. 8. – 5. 9. 2012

li po tom, ako sa časť slamy, umiestnenej v okolí spolu s 10-tisíc vrecami piesku na zmiernenie tlakovej vlny, zapálila a rozmetala po okolí. V ten istý deň pre nemeckú bombu z 2. svetovej vojny evakovali aj piate najväčšie európske letisko, holandský Schiphol v Amsterdame. A deň

predtým našli obdobnú bombu v centre Varšavy. Poľské úrady ihneď nariadili evakuáciu budov, čo sa dotklo asi tritisíc ľudí.

3. SEPTEMBER

Líder Demokratickej strany v štáte Kalifornia John Burton sa stal terčom ostrej kritiky po tom, ako konkurenčných republikánov prirovnal k jednému z vrcholných predstaviteľov nemeckých nacistov Josephovi Goebbelsovi. „Klamú a nezaujíma ich, ak si ľudia myslia, že klamú ako Goebbels, ktorý veľkú lož neustále opakoval,“ vyhlásil. Jeho komentár ako jedni z prvých skritizovali zástupcovia americkej židovskej obce, podľa ktorých by politik do volebného boja nemal zaťahovať nacistov a ich obeť.

5. SEPTEMBER

Najstarší filipínsky veterán 2. svetovej vojny Alfonso Fabros zomrel na zápal pľúc vo veku 111 rokov. Bol povstalecký bojovník proti japonskej invázii na Filipínach, vtedajšej kolónii Spojených štátov. Fabros slúžil v ich ozbrojených silách. Keď Japonci vpadli na Filipíny, ušiel z provincie Bataan, kde mali Američanmi vedené vojenské sily pred kapituláciou v apríli 1942 posledné stanovište. Japonci neskôr donútili 75-tisíc amerických a filipínskych vojakov pochodovať džungľou asi 100 kilometrov do zajateckého tábora. Tento brutálny akt je známy pod názvom Bataanský pochod smrti, pretože do cieľa dorazila len polovica zajatcov. (ao)

V Čiernom Potoku tiekla zase krv

Rok 1938 znamenal začiatok temna a teroru pre obyvateľov Čierneho Potoka a jeho okolia, pretože všetci boli Slováci. Po Viedenskej arbitráži v roku 1938 a vzniku Slovenského štátu v marci 1939 sa začalo pre obyvateľov okolitých osád skutočné peklo. Raziť maďarských žandárov „kékeščendúr“ boli na dennom poriadku.

Žandárska úradovňa v susednej obci Hodejov sa zmenila, ako tvrdia ešte žijúci svedkovia, na „mučiareň“. Každodenné výsluchy rodinných príbuzných mužov, ktorí mali narukovať k „Honvédom“ a ušli na Slovensko, alebo sa skrývali, boli každodennou „vitamínovou dávkou“ pre rodinných príbuzných. Maďarský učiteľ, akýsi Kovács z Večelkova, ktorý prišiel do slovenskej školy, nariadil okamžite ako jediný úradný jazyk maďarčinu. Žiaci, ktorí sa prehršili, boli okamžite upozorení trstenicou.

Z Maďarska postupovala na likvidáciu povstania armádna skupina Horst Wessel, posilnená „ružovými šípami“ a po prekročení hraníc aj oddielmi Hlinkovej gardy. Koncom septembra 1944 prekročila vtedy slovensko-maďarské hranice v oblasti Pinciná – Oždany partizánska brigáda Rákoczi a svoj stan rozložila v lesoch Veľkého a Malého Bečena nad obcami Konradovce, Šávol, Bulhary, osadou Čenta a Hodoš (dnes súčasť Čierneho Potoka). Počas desiatich dní pobytu tejto partizánskej skupiny, ktorej príslušníci boli z viac ako 80 %

maďarskí antifašisti, vyhodili medzi Fiľakovom a Jesenským nemecký transport so zbraňami a v železničnej stanici osady Margit prepadli a zlikvidovali vojenský „ešalón“ s viac ako 100 fašistami.

Niet divu, že fašisti (nemeckí, maďarskí, slovenskí) zúrili a mstili sa na slovenskom obyvateľstve.

Každodenné prehliadky nylasiovcov v domoch obyvateľov dnešného Čierneho Potoka vyvrcholili 4. novembra 1944, kedy z okolitých osád odviekli 14 nevinných chlapov a po troch dňoch ich odovzdali gestapu, ktoré ich transportovalo do koncentračného tábora Dachau. Zo 14 odvečených mužov sa vrátili len dvaja. Jeden zomrel krátko po návrate na následky pobytu v koncentračnom tábore a mučení, ďalší zomrel po dvoch týždňoch.

Vypuknutie Slovenského národného povstania po rokoch teroru a ponižovania bolo iskričkou nádeje po slobode v čiernom tuneli. Mladí muži sa všemožne vyhýbali nastúpiť do Horthyho armády. Preto ilegálne utekali na Slovensko. Tam ich ale čakal obdobný osud ako na okupovanom území – odvečenie na východ-

V Čiernom Potoku zorganizovali už 7. ročník Kvapky krvi SNP.

Foto: jp

ný front. Medzi nimi bol vtedy čerstvý absolvent evanjelického gymnázia Imrich Gibala z Čierneho Potoka.

Po vypuknutí SNP Nemci nedôverovali slovenským vojakom. Túto nedôveru využívali slovenskí vojaci na prebehnutie frontu k sovietskym jednotkám. Od východu bolo počuť dunenie diel a kaľuší budúcich osloboditeľov. Do oslobodenia obce od osudného „čierneho 4. novembra 1944“ ostávalo ešte 49 dní.

Slasť slobody si občania, pozostalí po obetiach nylasiovcov plnými dúškami a náručiami, očami plných slz úľavy a šťastia, akoby symbolicky užili na štedrý deň 24. decembra 1944.

Rodiny Kapcovcov, Becherovcov, Šufliarskovcov, Golianovcov, Gondášovcov, Ostri-

hoňovcov, Kulichovcov, Mikušovcov sa však návratu svojich príbuzných nedočkali ani v nasledujúce dni a mesiace slobody.

Dnes túto tragédiu pripomína pomník obetí horthyovských fašistov z doby okupácie 1939–1945, vybudovaný v roku 1973.

Základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Klub darcov krvi a Obecný úrad v Čiernom Potoku si ešte v auguste už po siedmy raz pripomenuli začiatok SNP zorganizovaním VII. ročníka kvapky krvi SNP.

Do Čierneho Potoka prišlo darovať krv 20 darcov. Všetkých milo prekvapila účasť vzácnych hostí – darcov krvi náčelníka štábu OSSR genpor. Petra Vojteka a Okresného prokurátora v Rimavskej Sobote Štefana Géczih. V rámci

Kvapky krvi SNP bol usporiadaný aj športový deň na počesť zosnulého brig.gen. v.v. Imricha Gibalu, bývalého obyvateľa Čierneho Potoka a účastníka SNP, ktorému bola venovaná športová strelba zo vzduchovej zbrane.

Na záver odberu krvi genpor. Peter Vojtek a ostatní darcovia a účastníci tejto akcie položili kyticu a veniec k pamätníku obetí horthyovských fašistov a minútou ticha si uttili ich pamiatku.

Tohtoročná Kvapka krvi SNP v Čiernom Potoku sa dostala do povedomia aj v zahraničí. Už po tretíkrát darovali v rámci tejto akcie krv aj v meste Gorlice v Poľsku manželia Darius a Jolanta Swiatkovi a druhýkrát aj Waclaw Kretowics, taktiež z Gorlic.

Jozef PUPALA, predseda ZO SZPB v Č.Potoku
(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Pietna spomienka v Detve

Účastníci osláv SNP v Detve.

Foto: pl

V predvečer 68. výročia SNP si obyvatelia Detvy pripomenuli tento významný a pamätný deň v histórii slovenského národa. Oslavy sa už tradične konali pri Pamätníku padlých v Detve, kde po pietnom akte položenia kytíc primátorom mesta, výborom ZO SZPB a zástupcami politických a spoločenských organizácií mesta a zaznení štátnej hymny sa občanom Detvy prihovoril predseda SZPB v Detve Dušan Šablatura. Vo svojom príhovore vyzdvihol významné miesto SNP v histórii slovenského národa, ako aj dôležitosť v boji za slobodu a zvrchovanosť Slovenska. Pripomenul tiež podiel Detvy a celého Podpoľania na priebehu SNP a oslobodzovacích bojoch.

Vďaka dobrému organizačnému zabezpečeniu výborom ZO SZPB v Detve sa slávnostného aktu zúčastnilo viac ako 100 obyvateľov Detvy a blízkeho okolia, z prevažnej časti členovia SZPB, ktorí potom pokračovali účasťou na členskej schôdzi, na konci ktorej bolo aj posedenie pri guľášoch, ktorý pripravili členovia SZPB.

Pavol ĽALÍK

Komjatice na Jankovom vršku

Koncom augusta v rámci osláv 68. výročia SNP viedli kroky protifašistických bojovníkov z Komjatíc k pamätníku SNP na Jankovom vršku, ktorý sa stal symbolom hrdinstva a slávy, symbolom úcty a vďaka všetkým tým, ktorí bojovali za našu slobodu a v tomto boji stratili to najcennejšie – svoj život.

Pri pamätníku sa im prihovorili predsedníčka Mária Rajnohová a jej zástupkyňa Mária Derďaková. Dozvedeli sa, že pamätník vybudovali vďaka občania bez pomoci mechanizmov, elektriny a vody v r. 1951. V okolí priláhal dedinky Uhrovec pôsobil partizánsky oddiel Jána Žižku a za to, že im miestni obyvatelia pomáhali, Nemci dedinu vypálili.

K pamätníku Komjatičania položili veniec vďaka a zapálili symbolickú sviečku. Spevácky dôchodcovský súbor Nádej pod

taktovkou Magdy Novákovej zaspieval povstalecké piesne a v mnohých očiach sa zaleskli slzy dojatím.

Ďalšou zastávkou bola návšteva rodného

domu Ludovíta Štúra a Alexandra Dubčeka v Uhrovcí. Všetkých zaujali spomienkové materiály na týchto významných mužov. Poslednou zastávkou výletníkov boli Bojnice. Prezreli si bojnícky zámok, zoo, alebo sa išli kúpať na kúpalisko.

Mária RAJNOHOVÁ

Protifašistickí bojovníci z Komjatíc si SNP pripomenuli aj na výlete.

Foto: mr

SNP stále budí pozornosť

Po celoštátnych oslavách 68. výročia SNP v Banskej Bystrici sa 30. augusta uskutočnili oslavy SNP aj v obciach Muráň, Muránska Dlhá Lúka a Muránska Lehota. Oslavy sa uskutočnili v popoludňajších hodinách za účasti podpredsedu SZPB Norberta Lacka. Oslavy viedol Jozef Kubaško a v obci Muránska Dlhá Lúka odhalil spolu s prítomnými pamätnú dosku Jánovi Ďurejovi, ktorý ako jediný občan tejto obce padol počas SNP. Oslavy pokračovali v obci Muránska Lehota, kde z rúk podpredsedu Lacka prevzal Čestné uznanie za prácu v prospech SZPB dlhoročný člen SZPB pán František Fabo.

Vyvrcholenie osláv 68. výročia SNP bolo v obci Muráň, kde po zaznení tónov slovenskej štátnej hymny a slávnostných príhovoroch pokračoval bohatý kultúrny program, báseň Adeľy Michalskej a zazneli krásne piesne speváckej skupiny Levenda, ktorú viedla a hudobne na akordeóne sprevádzala pani Eva Struhárová. Za prítomnosti starostu Romana Goldschmidta, hojnej účasti obyvateľov obce, hostí a turistov pri pamätníku padlým v druhej svetovej vojne Norbert Lacko odovzdal Čestné uznanie za prácu v prospech SZPB Želmíre Štefaňárovej a Františkovi Lukášovi. Po ukončení oficiálneho aktu ZO SZPB pokračovala členskou schôdzou a spoločenským posedením za účasti hostí a účinkujúcich. Pri neformálnych rozhovoroch za tónov muránskych piesní sa prítomní zhodli na tom, že pripomínať si odvážne ozbrojené vystúpenie slovenského národa proti fašizmu je stále aktuálne, aby sa vojnové hrôzy už nikdy nemuseli opakovať v našej histórii.

František LUKÁŠ

Orlie hniezdo – Hitlerova horská pevnosť

V prekrásnom náručí mohutných bavorských Alp, v susedstve Berchtesgadenu, v juhovýchodnom kúte Bavarska, sa majestátne vypína povestný vrch Obersalzberg, na ktorom sa pyšne týči Hitlerovo Orlie hniezdo – nedobytná majestátna horská pevnosť, pýcha nemeckého ríšskeho staviteľstva.

Kehlsteinhaus, ako sa toto miesto v originály nazýva, bolo obľúbeným sídlom Führera a jeho prizvaných hostí, ktorí boli za prísnych podmienok preverovaní ešte prv, ako im bolo umožnené vstúpiť na toto prísne strážené miesto. Všade navôkol panovala prísna armádna disciplína a všetko bolo dôsledne vojensky organizované, pod prísny dohľadom osobitne vybraných a nacistickej strane oddaných príslušníkov telesnej stráže Zbraní SS.

I napriek týmto prísny a nemenným bezpečnostným pravidlám Hitler obzvlášť rád navštevoval toto čarokrásne až magické miesto v hlbokých a nedostupných horách, kde podľa zachovaných filmových záberov očividne prežíval jedny z mála chvíľ pokoja a kludu a kde v samote nepretržite snoval svoje plány na ovládnutie a zotročenie sveta.

Strojcom myšlienky vystavať na jednom z končiarov bavorských Alp reprezentatívnu horskú pevnosť, ako dar pre sa-

motného Hitlera pri príležitosti jeho životného jubilea – 50. narodenín – bol ríšsky minister a zároveň Hitlerov blízky stranícky spolupracovník Martin Bormann. Výstavba tohto impozantného kamenného komplexu stála 30 miliónov ríšskych mariek. Sám Hitler navštívil toto svoje honosné horské sídlo celkom 14-krát.

Rauschnig vo svojej knihe Rozhovory s Hitlerom uvádza priam poetický obraz Orlieho hniezda nad Berchtesgadenom: „Čudná stavba sa tu týči k nebesiam, akoby sa tu v kameni a v skale stelesnil sen malého gymnazistu alebo fantastika kriminálnych románov. V tomto bavorskom kraji si človek, pravda, hneď pomyslí na romantického panovníka Ludovíta II., na jeho wagnerovské paláce, na jeho osamelosť a šialenstvo. V skalnej priehlbine ukrytý a pred zvedavými pohľadmi dobre maskovaný výťah stúpa hore vyše sto metrov. Vystupujeme z neho v krištáľovom dvore, ktorý sa temer ne-

viditeľne vtápa do prostredia slepých brál oproti drsnému končiaru Watzmanna. Tu tróni neprístupne, vysoko nad celým svetom, nemecký Führer. To je jeho „Orlie hniezdo“. Odtiaľto sa stavia proti Večnosti, odtiaľto vyhlasuje vojnu stáročiam.“

Francois-Poncet, francúzsky veľvyslanec v Berlíne, vo svojej správe z 20. októbra 1938, adresovanej ministrovi zahraničia Georgeovi Bonnetovi, o Hitlerovom „Orlom hniezde“ píše: „Zďaleka sa toto miesto podobá hviezdárni. Postavili ho na štíte brala, vo výške 1900 m. Ku kaštieliu vedie 15 km dlhá, do brala vysekaná serpentinová cesta. Jej odvážne zákruty sú chválou nadania inžiniera Todta. Robotníci na tomto gigantickom diele pracovali tri roky. Cesta ústi do dlhej podzemnej chodby, ktorú uzavierajú ťažké dvojité dvere z bronzu. Hostia na konci chodby víta široký výťah, ktorého steny sú pokryté žltou medťou. Ku kancelárovmu obydlíu stúpa v stodesať metrov vysokej, do brala vytesanej zvislej šachte. Tu čaká človeka najväčšie prekvapenie. Na štíte stojí nízka, masívna budova, obklopená rímskym stĺporadím. V obrovskej kruhovitej sieni so

sklenenými oblokmí blčia v kozube mohutné polená, okolo stola asi tridsať stoličiek. Zo siene sa otvárajú dvere do viacerých, elegantne zariadených salónov s pohodlnými kreslami. Z oblokov, stáby z okna lietadla, sa na všetky strany otvára pohľad na nádhernú horskú panorámu. V hĺbke obrovskej kotliny vidieť Salzburg a okolité dediny, ktoré, až kam oko dovidí, obkľučujú vysoké horské hrebene a končiare. Dom akoby visel hneď nad stržou. Na jednej strane sa týči holá skalná stena. Za súmraku jesenného dňa poskytuje naozaj úchvatný, divoký pohľad a človek sa pýta, či bďie a či sníva. Chcel by vedieť, kam sa dostal. Do kaštiela Monsalvat medzi rytierov sv. Grála, do skrýše mníchov na Athose a či do Antineinho paláca, samého stredu Atlasu? Oživil vari fantastické obrazy Victora Huga, či ho vari postavil rozmar, kde poklady strážia briganti? Je to dielo normálneho, zdravého ducha a či človeka, ktorého ženie mánia veľikášstva, alebo ktorý sa jednoducho – bojí?“

V súčasnosti je Orlie hniezdo komplexne prestavané na funkčný muzeálny komplex,

ktorý sa teší nadpriemerne vysokej návštevnosti, ako domácich, tak i zahraničných hostí. Je to nanajvýš lákavé miesto pre milovníkov vojnovéj histórie, profesionálnych a amatérskych historikov, školské exkurzie, ale i pre hľadačov senzácií a rôznych zvedavcov. Osobne si myslím, vzhľadom na známu nemeckú precíznosť, dokonalosť a dôkladnosť, že toto miesto istotne skrýva ešte nejednu zaujímavosť.

Na základe osobného rozhovoru s „veciznalou“ osobou z nemeckého prostredia som sa s prekvapením dozvedel, že o tento historický muzeálny komplex má vážny záujem jeden nemenovaný americký investor, ktorý má podnikateľský zámer prebudovať ho na exkluzívny hotel pre VIP hostí. A mne už len ostáva konštatovať, že možno zas kapitál a hmotné záujmy dostanú prednosť pred kusom cennej histórie, ktorá takto upadne do zabudnutia.

I keď povestné Orlie hniezdo je symbolom nespútanéj moci a zla, malo by ostať jednoznačne zachované pre vážne zamyslenie sa a na výstrahu nasledujúcim generáciám.

Jozef SKALKA

Varuj

V týchto dňoch ešte žijúci priami účastníci druhej svetovej vojny a SNP schádzajú sa pri pomníkoch padlých hrdinov, aby spomínali. Položením kytice kvetov a zapálením sviečok zaspomínali si na dni prežitie či už vo frontových línách, v bojoch s nepriateľom, alebo iných akciách bojových činností. Áno, zaspomínali na krutosť tejto vojny, ktorej výsledok sú mi-

lióny padlých, ďalšie milióny vojnových invalidov, tisícky upálených v peciach, tisícky postrieľaných na popravisťkách, tisícky mŕtvych pri bombardovaní.

Čo však vidíme dnes. Nepokoje na niektorých hraniciach, prestrelky, atentáty. Či už je to vari príprava na tretiu svetovú vojnu? Tá by netrvala roky ani mesiace. Nebolo by treba zánokov, ani frontové línie, nebojoval by vojak proti vojakovi. Vodíkové, atómové či iné bomby by túto vojnu ukon-

čili za niekoľko týždňov. No, výsledky by boli hroznejšie ako po druhej svetovej vojne. Ďalšie milióny mŕtvych, vojnových invalidov. Táto vojna by našla aj tých, ktorí ju plánovali.

Vážení a mocní tohto sveta, nedopusťte vznik tretej svetovej vojny, tá by bola možno posledná na našej zemeguli. Robte mierovú svetovú medzinárodnú politiku.

Varujeme...

J. MELUŠ

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Ako sa plnia sľuby

Pred rokom na výročí SNP v Bratislave sľúbila starostka mestskej časti Staré Mesto Tatiana Rosová, že sa pričíní, aby sa Novému mostu s vežou vrátil pôvodný názov Most SNP. Primátor mesta Milan Ftáčnik sa k tomuto sľubu pripojil za mestské zastupiteľstvo. Prešiel rok a 28. augusta popoludní boli tisíce Bratislavčanov a ďalších hostí svedkami nielen pripomenutia si 68. výročia SNP na námestí, ale krátko nato aj atraktívnej slávnosti: na pódiu pri moste vyhrávala rezká kapela, svoje schopnosti predviedla skupina mladých akrobatov, prezentovali sa tri mladé huslistky, nad Dunajom predviedli dvaja stíhači so strojmi z druhej svetovej vojny súboj pilota Sovietskej armády s nemeckým s početnými akrobaciami. V krátkych prejavoch ocenili úsilie o prinavrátene pôvodného názvu závesnému mostu s vežou, architektonickej a stavebnej rarite na svete, hoci za obeť mu padla časť Podhradia, ale spojil mesto s Petržalkou, Milan Ftáčnik a starostka pani Rosová. Za splnenie tohto sľubu sa im poďakoval predseda Oblastného výboru SZPB Bratislava L. Jača. Za zvuku fanfár a čestnej salvy skupiny vojakov v dobových uniformách primátor so starostkou strhli na pódiu veľké plátno mosta s názvom Nový most a objavilo sa nové plátno už s názvom Most SNP. Ďalší le-

tecký pilot na dvojplášňiku predviedol nové akrobatické prvky a vypustil biely prach v preletoch ponad most a vo vývrtkách nad ním na pokrstenie mosta. Od 29. augusta 2012 má teda most, spájajúci Staré mesto s Petržalkou, svoj pôvodný názov. Pričinili sa o to aj dve petície odbojárův a občanův.

Odbojáři na následnom stretnutí s primátorom v primaciálnom paláci ocenili toto úsilie, ktoré prinieslo uspokojenie medzi mnohými občanmi Bratislavy, ale aj zvýraznilo podiel Bratislavy v príprave a spojení dvoch síl – komunistov a občianskeho bloku Letrich, Ursíni a ďalších – i s generalitou slovenskej armády v príprave na ozbrojené vystúpenie proti fašizmu, ktoré potvrdili známou Vianočnou dohodou v decembri 1943. Aj preto má pomenovanie tohto mostu Mostom SNP plné oprávnenie. Vyjadruje aj úctu a vďaku všetkým bojovníkom proti fašizmu nielen na našom území, ale aj v zahraničných armádach. Je to aj pocta mnohým často neznámym ľuďom, ktorí tomuto boju napomáhali.

Bratislava sa tak stala aj v tomto smere príkladom, ako sa poslanci mesta v spojení s odbojári môžu pričínit' o dobrý výsledok spoločného úsilia. A zdá sa, že to nebude ani jediný, ani posledný úspech spoločnej práce.

Martin KUČEK

Doplatky za lieky majú od októbra vzrásť

Doplatky pacientov majú od októbra podľa zástupcov odborných lekárskejších spoločností vzrásť o 51 miliónov eur. Má to byť dôsledkom vyhlášky ministerstva zdravotníctva, ktorá viaceré lieky na slovenskom trhu rozdelila do úhradových skupín, tzv. klastrov. Lekári upozorňujú, že pacienti si tak budú musieť vybrať či zaplatia peniazmi alebo zdravím a siahajú po staršej a nie modernej liečbe, ktorú užívali doteraz. Klastrovanie sa má dotknúť najmä liekov na srdcovocievne ochorenia, epilepsiu, psychózy, tráviacich problémov bolesti či na imunitu.

Ako uviedla prezidentka Slovenskej kardiologickej spoločnosti Eva Goncalvesová, tento krok zvýši doplatky kardiologických pacientov o 25 miliónov eur ročne. Aj keď podľa svojich slov súhlasí s potrebou efektivity a šetrenia v zdravotníctve, s týmto krokom nesúhlasí, keďže si myslí, že môže ohroziť efektívnosť poskytovanej zdravotnej starostlivosti.

Pripomenula, že ceny 20 liekov, ktoré najčastejšie užívajú kardiopacienti (asi 550 000 ľudí), dlhodobo klesajú rovnako ako úhrady zdravotných poisťovní, naopak doplatky pacientov sa zvyšujú. „Myslíme si, že zdravotné poisťovne šetria. Vieme, že zdravotná starostlivosť je drahá, financií málo, že ich netreba rozhadzovať, ale aj pre lekárov to bude znamenať veľkú zmenu,“ skonštatovala s dôvetkom, že pacienti môžu do ambulancie prichádzať s tým, že ich doterajšie lieky sú drahé a chcú iné. Pripomenula, že 1,7 milióna Slovákov užíva nejaký kardioliék, 1,1 milióna ľudí má vysoký tlak krvi

a ochorenia srdca a ciev privádzajú do nemocníc najviac ľudí.

Spomínaný trend ohľadne klesajúcich cien liekov a rastúcich doplatkov najmä v prípade moderných liekov sa má týkať nielen srdcovocievnych ochorení, ale aj iných, čo potvrdila aj šéfka Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS Lívia Vavrušová. Dopad ukázala aj na prípade pacienta, ktorému sa za vyše dva roky zvýšili doplatky pri rovnakej modernej liečbe z necelých 13 eur na takmer 24 eur. Úhrada poisťovne v tom období klesla z vyše 116 na 44 eur. Pokiaľ by tento pacient užíval najlacnejšiu možnú liečbu, doplácal by takmer 15 eur, vyše dvojnásobný nárast by bol v tomto prípade viac ako 6,5 eura. Ako však zároveň upozornila Vavrušová, moderná liečba so sebou neprináša tak veľa nežiaducich účinkov a klesá tak aj počet hospitalizácií.

Asi štvrtina liekov na slovenskom trhu sa do úhradových skupín zaradila na základe toho, na aké ochorenie sú určené. V jednej skupine sa tak ocitlo viacero mo-

Pacienti si za svoje lieky pravdepodobne priplatia.

Foto: TASR H. Mišovič

lekúl s rovnakým mechanizmom účinku. Ich úhrada sa po novom určuje podľa najlacnejšieho lieku na dané ochorenie s rovnakým mechanizmom účinku. Nové pre rozdelenie liekov do úhradových skupín umožnila vlnajšia reforma liekovej politiky za minulej vlády a následná ministerská vyhláška. Ministerka zdravotníctva Zuzana Zvolenská (nominant – Smer-SD) už avizovala, že vyhláška sa bude meniť a pripustila, že nie je pre pacienta veľmi výhodná.

„Táto úprava, ktorá začne platiť, je z dielne bývalého ministra Ivana Uhliarika. Ten veľmi závažné rozhodnutia klastrovania liekov robil bez odbornej verejnosti a diskusií s nimi. Aj preto sa do praxe prenášajú naozaj vysoké doplatky za lieky pre pacientov,“ reagovala hovorkyňa rezortu Zuzana Čižmáriková. Poukázala na to, že od nástupu novej ministerky sa táto problematika rieši v čo najkratšom možnom čase.

Ministerstvo podľa jej slov už oslovilo odborníkov zo Slovenskej kardiologickej spoločnosti, ako aj Neurologickej a alergologickej spoločnosti a spolu s nimi pripravujú revidovanie vyhlášky, v ktorej zohľadní všetky odborné argumenty. „Táto situácia by vôbec nemusela nastať, keby bývalé vedenie robilo zmeny v klastrovaní liekov v súčinnosti s odbornou spoločnosťou a ich radami,“ uzavrela.

red TASR

Munícia z 2. svetovej vojny

Policajný pyrotechnik zaistil 4. 9. na dvoch miestach Prešovského kraja muníciu z obdobia 2. svetovej vojny. V prvom prípade išlo o delostreleckú mínu a v druhom o de-

lostrelecký granát. Ako informoval hovorca Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Prešove Daniel Džobanik, delostrelecký granát našiel 53-ročný muž počas zbiera-

nia húb v katastri obce Hunkovce, okres Svidník. Delostreleckú mínu s odstupom niekoľkých hodín objavil 26-ročný muž pri chytaní rýb na Domaši, konkrétne v časti Trepec.

Ručný granát a strelu do protitankových ručných zbraní z obdobia druhej svetovej vojny našiel aj 15-ročný chlapec počas prechádzky pri potoku za obcou Malá Ida v okrese Košice-okolie. Miesto nálezu zaistili policajti až do príchodu pyrotechnika. „Ten muníciu na mieste prevzal a previezol na zneškodnenie,“ uviedol košický krajský policajný hovorca Alexander Szabó. Muníciu v značne skorodovanom stave z čias vojny našiel aj 65-ročný muž pri výkopových prácach na svojej chalupe vo Vyšnej Rybnici v okrese Sobrance. Pyrotechnik zistil, že išlo o delostrelecký granát kalibru 75.

red TASR

Pri Prokopovom mlyne

Prokopov mlyn v údolí potoku Sopotnica v katastri obce Veľká Lodina, okres Košice okolie, vošiel do histórie nášho protifašistického, národnooslobodzovacieho boja, do povedomia vrsťovníkov tejto doby, ale aj tých, ktorí vojnu ani povojnové obdobie nezažili. Pri Prokopovom mlyne 4. mája 1948 boli surovo zavraždení banderovcami predchodcovia dnešných policajtov, strážmajstri Emanuel Polák a Jozef Prokeš.

Na tieto udalosti si spomenuli aj tohto roku, na šiestom spomienkovom stretnutí na posledné obete tejto čudnej, nemilosrdnej vojny. Za tónov Husitského chorálu nastúpili vlajkonosiči, ktorí podľa scenára sa zoradili pri pomníku, čestnú stráž tvorili členovia Klubu vojenskej histórie (KVH) Čapajev v dobových uniformách vojakov Československej armády.

Gustáv Janečka z českej delegácie vyjadril nezmýšľaný vojnového násillia, poukázal na nebezpečenstvo neofašizmu, napriek zložitej dobe zdôraznil, že neboli

narušené bratské vzťahy medzi Čechmi a Slováckmi. Podpredseda Oblastného výboru SZPB Prešov Peter Kasarda prečítal Výzvu mŕtvych živým od profesora, vedca SAV, katolíckeho farára Mihálicka, ktorý prežil vojnové útrapy ako dieťa v Ostrom Grúni.

Účastníci ocenili ukážky Klubu vojenskej histórie ČAPAJEV pod vedením Jozefa Skalku v krásnej prírode pri potoku Sopotnica, domáce koláče ponúkané členkami KČP Gelnica, manželmi Chovančovými zo ZO SZPB Zlatá Baňa – Sekčov, a tešia sa na 7. stretnutie v roku 2013.

red kas

Nájdenú muníciu musí zničiť pyrotechnik.

Ilustr. foto: TASR R. Stoklasa

Športové spomienky

Stropkovská dvadsiatka je populárna letná súťaž vytrvalcov východného Slovenska. Štart tohoročného 32. ročníka ostal pri veľkolepom pamätníku v nemeckými fašistami vypálenej obci Tokajík, no k trati 20 km pribudol beh na 10 km. Súboje štyroch kategórií mužov a dvoch kategórií žien sa tešia veľkej pozornosti občanov zvlášť v cieľi tradične v centre mesta.

Duklianský beh mieru si zapísal v prvú septembrovú nedeľu svoj 53. ročník. Asfaltová,

mierne klesajúca 20 km trať od legendárneho pamätníka na Dukle do Svidníka zvädza všetkých k rýchlemu tempu, čo môže priniesť neskúseným bežcom niekoľkodňovú svalovú horúčku. Bežcov sprevádzajú po celej trati exponáty vojenskej techniky. Častými hosťami sú tu bežci zo susedných štátov, obdivujúci okrem zbraní i rôzne pamätníky, napr. rozpolené kamenné srdce venované pamiatke gen. J. Vedrala-Sázavského, ktorý zahynul v aute, ktoré tesne za hranicami nabehlo na mínu...

Ján DOBÁK

Členovia SZPB po celom Slovensku si pri

Pripomenuli si významný deň

V utorok 28. augusta si 68. výročie Slovenského národného povstania pripomenuli pri Pamätníku vďaka a priateľstva na Námestí SNP v Bardejove jeho priami účastníci, predstavitelia SZPB, miestnej štátnej správy a samosprávy, predstavitelia politického a verejného života, delegácia z poľských Gorlic, generálna konzulka Ukrajiny v Prešove Oľga Benč, v zastúpení veliteľa 2. mechanizovanej brigády v Prešove pplk. Jozef Ivan, a mnohí ďalší.

Po pietnom akte kladenia vencov k Pamätníku a položení karafiátov detí z materskej školy na panel padlých z mesta Bardejov zaznela báseň Spomeň si od Jána Nagajdu, ktorú recitovala Dominika Dubovecká. Slávnostný prejav predniesol predseda Oblastného výboru SZPB v Bardejove pplk. v. v. Ján Šnyr, ktorý uviedol, že SNP sa stalo neoddeliteľnou súčasťou celoeurópskeho antifašistického

vystúpenia v 2. svetovej vojne. Bojov v SNP sa zúčastnili príslušníci 32 národov a národností. Náš odboj proti fašizmu sa rodil v zložitých politických, národných a sociálnych podmienkach Slovenskej republiky 1939–1945, mal však pevný demokratický základ a jeho vyvrcholenie v SNP bolo spontánnym výrazom vôle väčšiny príslušníkov slovenského národa a tu žijúcich národností.

Potom za hostí z Poľskej republiky, družobného Mesta Gorlice, s pozdravným príchovorom vystúpila Mária Kuzniarská Pecsek. Minútu ticha si účastníci pietnej spomienky uctili obeť SNP a protifašistického odboja.

V druhej časti osláv nasledoval v priestore amfiteátra kultúrny program v podaní folklórneho súboru z Rešova a speváckej skupiny Sami sebe.

L. BAŇAS

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Krajské oslavy v Trnave

Výročie SNP si pripomenuli aj obyvatelia Trnavy 28. augusta. Spomienka sa konala na mieste, odkiaľ 30. augusta 1944 odišla od vtedajších kasární na povstalecké územie vojenská posádka s okolo 3500 vyzbrojenými a vystrojenými mužmi, čo dnes na Univerzitnom námestí pripomína Pamätník SNP. Krajských osláv sa zúčastnili

podpredsedníčka NR SR Renáta Zmajkovičová, poslanec NR SR Marián Kovačový, zástupcovia Veľvyslanectva Ruskej federácie v SR a Veľvyslanectva Ukrajiny v SR, priami účastníci SNP a členovia SZPB, zástupcovia Územnej vojenskej správy v Trnave, štátnej správy, územnej a mestskej samosprávy a občania Trnavy.

E. DÍTEOVÁ

Po stopách partizánskej brigády Jánošík

Už po dvanásťkrát sa v sobotu 25. augusta stretli členovia SZPB a obyvatelia Pohorelej a Liptovskej Tepličky na spoločnej akcii Po stopách partizánskej brigády Jánošík, ktorá sa konala v rámci osláv 68. výročia SNP. Na úvod podujatia vystúpilo takmer 90 účastníkov akcie v rámci 2. ročníka obnoveného výstupu na Kráľovu hoľu a na jej vrchole položili veniec na počesť tých, ktorí položili svoje životy v národnooslobodzovacom boji. Prítomní boli Slavomír Kopáč a Július Ďurica, starosta obce a prednosta OcÚ v Liptovskej Tepličke, Jozef Šajša, zástupca starostu Pohorelej, Ján Šulej, predseda Obl. výboru SZPB v Brezne, Ján Pavlovčin, tajomník Obl. výboru SZPB v Poprade, Ján Lakanda a Jozef Maťuš, predseda a tajomník ZO SZPB Pohorelá, predseda ZO SZPB Liptovská Teplička Štefan Koreň a farský administrátor Pavol Kadučák z Liptovskej Tepličky.

Z Kráľovej hole sa delegácia oboch obcí presunuli Pod Staníkovo, kde položili veniec k hôrarni, ktorá bola počas SNP sídlom štábu partizánskej brigády

Jánošík. Veliteľom brigády bol Ernest Bielik, čestný občan Pohorelej. Pod jeho velením sa do bojov počas SNP zapojilo viacero obyvateľov oboch obcí a ďalší pomáhali zásobovať brigádu potravinami.

V popoludňajších hodinách pokračovali oslavy 68. výročia SNP položením venca k pamätníku padlých obetí 1. a 2. svetovej vojny v Liptovskej Tepličke. V kultúrnom programe vystúpili členovia folklórnej skupiny Tepličan, ku ktorým sa zaspievaním niekoľkých piesní s partizánskou tematikou pridali aj účastníci osláv z Pohorelej.

Po ukončení oficiálnej časti osláv sa všetci stretli v spoločenskej miestnosti obce, kde pri dobrom gulášu pokračovali v družnej zábave za spevu partizánskych a ľudových piesní. Čas rýchlo plynul a priblížila sa chvíľa rozlúčky s našimi priateľmi z Liptovskej Tepličky. Spoločne sme si sľúbili, že tradíciu neperušíme a na budúci rok sa opäť stretneme, tentoraz na južnej strane Nízkych Tatier pod Orlovou v horehronskej Pohorelej.

red

Takmer 90 účastníkov vystúpilo v rámci 2. ročníka obnoveného výstupu na Kráľovu hoľu a na jej vrchole položili ve

Pohľad na účastníkov osláv v Rimavskej Sobote.

Foto: A. Gece

Spomienky na SNP neodv

Hornozemplínska metropola na Laborci – okresné mesto Humenné – si 27. augusta pripomenula jeden z najvýznamnejších štátnych sviatkov SR – 68. výročie SNP. Predpoludním sa vo veľkej zasedačke združenej prevádzkovej budovy uskutočnilo slávnostné rokovanie ObV SZPB spojené s inštruktážnou poradou funkcionárskeho aktívu.

Na začiatku vystúpili žiaci humenskej základnej umeleckej školy. Rokovanie otvoril a viedol člen predsedníctva ObV B. Bláha. Tajomníčka ObV G. Rosičová predniesla správu o činnosti a ďalších úlohách oblastnej organizácie SZPB za hodnotené obdobie, pričom v jej úvode prítomným priblížila význam SNP a zdôraznila jeho odkaz pre súčasný život v mieri a demokracii. Nasledovala správa o hospodárení s materiálmi a finančnými prostriedkami ObV a o činnosti OblRK. Ďalším bodom rokovania bola inštruktážna porada

funkcionárskeho aktívu. Jej cieľom bolo oboznámenie sa s výsledkami XV. zjazdu SZPB a prijatie opatrení na ich zapracovanie do dokumentácie ZO SZPB. Pozornosť bola venovaná aj organizačným otázkam, ako aj smerniciam hospodárenia orgánov a organizácií zväzu.

Po skončení zasadania sa jeho účastníci presunuli pred budovu MsÚ, odkiaľ sa v sprievode Mestského dychového orchestra Chemlon odobrali k Pamätníku vďaka na Námestí slobody. Za zvukov smútočného pochodu sa uskutočnilo položení vencov a kytíc

k pamätníku. Pozvanie na oslavy prijali aj zástupca primátorky mesta Humenné A. Semanca, generálna konzulka Ukrajiny O. Benč, honorárny konzul RF pre Košický a Prešovský kraj L. Štefka, ako aj ďalších hostia. Prekvapila a potešila účasť veľkého množstva mladých. Príjemnú atmosféru navodilo pôsobivé vystúpenie Speváckeho zboru humenských učiteľov. Po ňom sa k prítomným slávnostnými prejavmi prihovorili A. Semanco a G. Rosičová. Potom si minútu ticha prítomní uctili pamiatku všetkých padlých a zomrelých bojovníkov proti nacizmu a fašizmu. Zhromaždenie zavŕšili štátne hymny RF, Ukrajiny a SR. Po skončení oficiálnej časti osláv sa členovia SZPB stretli v mestskom kultúrnom stredisku s predstaviteľmi mesta a hos-

Pomenujú Slovenské národné povstanie

Foto: red

Oslavy SNP v Prešove.

Foto: JD

Pietna spomienka v Bardejove.

Foto: lb

Spomienkové oslavy SNP v Humennom.

Foto: gr

Vial čas

Aby sa hrôzy vojny neopakovali

Na 68. výročie vypuknutia Slovenského národného povstania spomínali aj v Rimavskej Sobote. Pietny akt na Námestí M. Tompu pred pomníkom osloboditeľov organizoval ObIV SZPB.

Ako v slávnostnom príhovore pripomenul predseda ObIV Pavel Brndiar, SNP patrí medzi najsvetlejšie kapitoly v dejinách Slovenska. Zvlášť pozdravil ešte živých účastníkov, medzi nimi plukovníka Ladislava Sládka a ďalších, ktorí sú ešte medzi živými. „Musíme urobiť všetko preto, aby sa nikdy viac neopakovala hrôza, ktorá sa udiala počas druhej svetovej vojny,“ zdôraznil Brndiar, ktorý upozornil najmä učiteľov a mladých ľudí, aby nezapli na minulosť, na zápas slovenského národa proti fašizmu. Žiaľ, čím ďalej, tým menej možno nájsť žijúcich účastníkov SNP, ale zväz pravidelne organizuje vedomostné súťaže pre mládež, v Čiernom Potoku akciu Kvapka krvi a v Gemerskomalohontskom múzeu je stála expozícia SNP. Slovenský zväz protifašistických bojovníkov má viac ako tisíc členov. „Na-

priek tomu, že druhá svetová vojna sa skončila pred 67 rokmi, vo svete stále žije nacionalizmus, nenávisť a nedemokratický vývoj. Kvôli tomu máme stále čo robiť, aby sme upozornili živých na to, že hrôza, ktorú prežili naši predkovia, sa môže hocikedy zopakovať. SNP je jasným dôkazom toho, že len spolu môžeme dosiahnuť výsledky, veď vtedajších bojoch sa zúčastnilo aj 8400 iných národností,“ povedal P. Brndiar. Na konci svojho príhovoru spomenul aj gemerské boje. Kladenia vencov sa zúčastnili zástupcovia samosprávy, štátnej správy, politických strán, občianskych združení, príslušníci armády i polície a verejnosť. Medzi nimi bol aj primátor Rimavskej Soboty Jozef Šimko, prednosta mestského úradu Štefan Szántó a prednosta obvodného úradu Pavel Struhár.

jdj

Pieta v Slavošovciach

Obec Slavošovce a Oblasťný výbor SZPB v Rožňave usporiadali 28. augusta oblasťné oslavy 68. výročia Slovenského národného povstania v Slavošovciach. Účastníci sa stretli v sále Kultúrneho domu Slavošovce, kde ich privítali predseda ObIV SZPB Norbert Lacko a starosta obce Slavošovce Štefan Bašták. Potom sa presunuli k pozoruhodnej technickej pamiatke – nedokončenému železničnému tunelu pod Homôlkou, ktorý bol budovaný v rokoch 1941–1944, aby spojil trať, ktorá bola odrezaná po Viedenskej arbitráži, a spojenie sa realizovalo cez maďarské územie na základe peážnych zmlúv o prejazdoch slovenských vlakov. Odborným výkladom poslúžil Milan Sajenko, ktorý neskôr

sprevádzal účastníkov osláv aj v Múzeu Pavla Emanuela Dobšinského.

Poobede sa konal pietny akt pri pamätníku Zlomené srdce. Po štátnej hymne nasledovala recitácia Jána Debnára. Pietny akt otvoril svojím príhovorem predseda ObIV SZPB v Rožňave Norbert Lacko. Vo svojom prejave nielen zhodnotil a vyzdvihol význam Slovenského národného povstania, ale aj apeloval na všetkých, aby sa usilovali odovzdávať odkaz SNP aj prichádzajúcim generáciám, aby jeho význam nebol nikdy zabudnutý. Po ňom nasledovali ďalšie príhovory účastníkov osláv a boli odovzdané vyznamenania. Na záver vystúpili súbory Havariik, Lehoťanka a spevokol ZPOZ z Vyšnej Slanej.

Petr MIKULECKÝ

Oslavy SNP v Prešove

Medzi významné spoločenské tradície slovenského národa a národnosti SR, spojené s kapitolou novodobých dejín, patria spomienky na SNP a udalosti s ním spojené. Oslavy 68. výročia SNP sa v Prešove konali pri Pamätníku osloboditeľov a Pamätníku obetiam nacistického gestapa 27. augusta. Ich hlavným organizátorom bol v spolupráci s Oblasťným výborom SZPB v Prešove Obvodný úrad v Prešove.

V tento deň na Hlavnej ulici v Prešove položili jednotlivé delegácie vence pri Pamätníku padlých hrdinov za naše oslobodenie, pri ktorých čestnú stráž vykonávali príslušníci Klubu vojenskej histórie Dukla v Prešove, vystrojení v dobových uniformách a vyzbrojení ľahkými zbraňami z obdobia SNP.

Na pietnom akte sa zúčastnili predstavitelia štátnej správy a samosprávy, hostia z Veľvyslanectva RF v Bratislave, Generálneho konzulátu Ukrajiny v Prešove, Oblasťného výboru SZPB v Prešove, politických strán a spoločenských organizácií, príslušníci armády a MV SR, zástupcovia Zväzu vojakov, Klubu dôchodcov v Prešove a široká verejnosť.

Po odznení vlasteneckej básne s odbojovou tematikou so slávnostným príhovorom vystúpil prednosta Obvodného úradu v Prešove Vladimír Jánošík, ktorý pripomenul udalosti spred 68 rokov a postupný vývoj Slovenska, ktorý neskôr smeroval

a vyústil prijatím SR do spoločenstva štátov Európskej únie. Vyjadril poďakovanie priamym účastníkom odboja za ich odvahu a obetavosť v boji proti fašizmu za slobodu a mier v Európe a vo svete.

Na záver prvej časti programu odzneli štátne hymny štátov antihitlerovskej koalície ČR, RF, Ukrajiny a SR. Pri znení štátnej hymny SR boli čestnou jednotkou armády SR vypálené salvy z ľahkých zbraní na počesť padlých hrdinov za našu slobodu a víťazstva nad fašizmom a nemeckým nacizmom.

Oslavy 68. výročia SNP v Prešove boli ukončené pri Pamätníku obetiam nacistického gestapa, kde predseda ObIV SZPB v Prešove Jozef Danko vyjadril poďakovanie priamym účastníkom odboja – nesmiernu vďačnosť za to, že vlastným pričinením a nezištne, s nasadením vlastného života, bojovali za slobodu nášho ľudu a mierové usporiadanie Európy a sveta a v tomto boji neľútostne prelievali svoju krv a obetovali to najcennejšie, čo mali – svoje zdravie a ľudské životy, ktoré majú nevyčísliteľné hodnoty.

Po oficiálnej časti osláv sa uskutočnilo kultúrno-spoločenské stretnutie účastníkov tejto akcie v budove Obvodného úradu v Prešove, ktoré zorganizovali pracovníci tejto štátnej inštitúcie s jeho prednostom Vladimírom Jánošíkom.

Jozef DANKO

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Ján Nepomuk Bobula

(15.3.1844 – 15.11.1903) – STAVITEĽ, NOVINÁR

Medzi skvosty svetového dedičstva patria viaceré architektonicky unikátne stavby. Také sú aj budovy lemujúce Andrásyho cestu v Budapešti, ktoré projektovali známi architekti. Patril medzi nich aj rodák zo Slovenska, projektant a realizátor stavieb Ján Nepomuk Bobula. Do peštianskych palácov sa dostal z liptovskej chalupy kľukatou cestou. Jeho život je ako rozprávka, ktorej „kulisy“ sú skutočné a dodnes hmatateľné. Škoda len, že jej hlavný hrdina je zabudnutý, lebo v minulosti ho Slováci obviňovali zo zrady slovenských záujmov a Maďari zasa z panslavizmu.

Ján Nepomuk Bobula sa narodil 15. marca 1844 v malej liptovskej dedinke Dovalov, kde bol jeho otec obuvník a príležitostný tesár. Rodina vlastnila malý pozemok, čím si pripočítala a v chudobnom kraji patrila medzi bohatšie. Rodičia preto mohli poslať syna, ktorý odmalička pekne kreslil, do Komárna, aby sa naučil po maďarsky a mohol ďalej študovať. Pred maturitnými skúškami Ján Bobula nečakane z gymnázia odišiel do Rimavskej Soboty a učil sa stavbárskemu remeslu u kamarátovho otca, vychýreného murára Františka Mikšu. Odtiaľ sa vydal na cestu do Pešti, kde zložil maturitné skúšky a o dva roky dostal diplom staviteľa. Vo veľkomeste sa mladý muž nevenoval len štúdiu, často navštevoval spoločenské podujatia organizované peštianskymi Slovámi. Vtedy začal písať prvé reportáže, správy, eseje, ktoré vychádzali v periodikách Cyril a Metod, Sokol, Obzor, Pešťbudínske noviny. Po maturite sa nakrátko odsťahoval na vidiek a pracoval v Lučenci ako stavbyvedúci, ale v roku 1863 sa vrátil do Pešti, lebo chcel pokračovať v štúdiu architektúry. Prihlásil sa na technickú univerzitu, ktorú skončil skúškami z architektúry, dekoratívnej architektúry, inžinierskych vied a účtovníctva. Potom sa vybral na

skusy aj do sveta – do Francúzska a Nemecka, kde vedomosti konfrontoval s praxou, ale najmä, a to sa mu v ďalšom živote veľmi vyplatilo, spriatelil sa tam s viacerými zahraničnými osobnosťami z oblasti architektúry. Roku 1867 sa Bobula aj dobre oženil, za manželku si zobral dcéru majetného zvonolejára a vynálezcu Jozefa Pozdecha. Bohatý svokor mu bol dlho v podnikaní žičlivým mecenášom, vďaka čomu sa mu darilo. S manželkou mali dvoch synov, ktorí išli v šľapajach otca – Ján sa stal stavebným inžinierom a Titus architektom.

Jána Nepomuka Bobulu priťahovalo aj novinárstvo a začal v Pešti vydávať vlastné noviny – zábavný magazín Junoš, ale veľmi sa mu nedarilo. Zaujímal sa i o slovenské národné záujmy a s Jánom Palárikom, Jánom Malým Duserom a viacerými ďalšími intelektuálmi založili stranu, ktorej dali názov Nová škola slovenská. Prvé neúspechy pri vydávaní novín ho neodradili a zakrátko založil Slovenské noviny, na stránkach ktorých ako šéfredaktor uverejňoval vlastné články proti panslavizmu a za zachovanie územnej jednoty Uhorska. Spolu s novinami založil aj tlačiareň a vydavateľstvo Minerva. Medzi jeho akcionárov patrili viacerí vtedajší významní politici. Ján Bobula sa vedel pohybovať v politických, kultúrnych a spoločenských kruhoch a hľadať bohatých mecenášov pre svoje podnikanie. Keď mu vydavateľstvo prestalo prosperovať, s nadšením propagoval a podporoval vzájomné svojpomocné fondy. Bolo to v čase, keď sa čoraz viac vzdával od predstavy, že šťastie Slovákom môže zabezpečiť územná autonómia. Ilúzie o národnostnej politike v prospech Slovákov Bobula načisto stratil po zatvorení Matice slovenskej a troch slovenských gymnázií. Prestal sa politicky angažovať, odvrátil sa aj od novinárskej práce a viac sa ve-

noval svojej stavebnej firme. Verejná činnosť mu však nezostala ľahostajná. S rodinou býval v štvrtom budapeštianskom obvode Terézvá-

Po čase sa vrátil k novinárskej práci a založil odborný časopis Stavebný priemysel a neskôr Vestník uhorského priemyslu a obcho-

kráľovského radcu Károlya Rátha. Popri rozmanitej politickej a kultúrno-spoločenskej činnosti sa Ján Nepomuk Bobula najviac preslávil ako stavebný. Prvé pokusy v tomto smere sa viažu k Lučencu, kde viedol menšie stavby. Bol napríklad projektantom prvej budovy Matice slovenskej v Martine. Najväčšie zásluhy má však na výstavbe Budapešti. Zúčastnil sa na stavbe celého radu palácov na Andrásyho ceste, ale aj na stavbe známych budov opery a parlamentu. Viaceré stavby nielen projektoval, ale založil aj sprostredkovateľskú kanceláriu, ktorá zabezpečovala robotníkov na jeho stavby aj na stavby iných staviteľov. Vďaka nemu prichádzali z jeho rodného kraja murári a iní robotníci, ktorým dával celkom slušne platenú prácu. V liptovskom almanachu sa uvádza, že liptovskí murári pracovali na stavbe 2500 budov v Budapešti. Na tvrdení, že Budapešť z veľkej časti vystavali Slováci, teda niečo pravdy bude. Napriek týmto nesporným úspechom stavebný a podnikateľ Ján Nepomuk Bobula v roku 1895 skrachoval. Čo bolo toho príčinou, o tom sú viac-menej iba dohady. Niektorí za tým videli jeho kartársku vášeň, ale pravdepodobnejšia je verzia, že v krajine bola zlá finančná situácia. Navyše, Bobula bol celý život veľkorysý a možno práve to zapríčinilo, že stavebný, ktorý patril medzi osemdesiat najbohatších podnikateľov Uhorska, prišiel takmer o celý majetok. Ani to ho však nepoložilo na lopatky a takmer do konca života pracoval ako stavbyvedúci na stavbe budapeštianskeho parlamentu.

Ján Nepomuk Bobula zomrel 15. novembra 1903, pochovali ho na cintoríne na Fiumejskej ceste v Budapešti. Slovenská samospráva v Terézvárose roku 2004 obnovila jeho zanedbaný hrob a položila naň nový náhrobný kameň.

Jozef LEIKERT

Rímskokatolícky kostol sv. Margity Antiochijskej v obci Zohor v okrese Malacky. Postavili ho podľa projektu architekta Jána Nepomuka Bobulu v historizujúcom štýle s použitím neorománskych prvkov.

Foto: TASR – T. Halász

ros a založil tam Tereziánsky klub, v ktorom sa združovala remeselnícka a obchodnícka inteligencia. Iniciatívny bol aj ako poslanec a člen zastupiteľstva hlavného mesta, kde pôsobil vo viacerých výboroch. Ako stavbárskeho odborníka ho vyhľadávali aj pri vypracúvaní prvých uhorských priemyselných zákonov.

Zaujímavé sú aj jeho literárne diela, na ktoré si našiel čas pri podnikateľských povinnostiach. Napísal knihu *Pasigrafická gramatika čiže kniha o svetovom písme*, preložil známy Turgenevov román *Dym* a jeho posledným dielom je kniha *25 rokov v službe uhorského priemyslu*, venovaná pamiatke

Spomienka na tragédiu v papierni v Slavošovciach

Územie historického Gemera, aj keď tvorilo okrajovú oblasť Slovenského národného povstania, zohralo v ňom významnú úlohu. Vznikli tu ilegálne výbory, pripravovali sa účinné formy boja, organizovania štrajkov, prejavov nesúhlasu s politikou vlády ľudáckeho Slovenského štátu a jeho politiky spolupráce s hitlerovským Nemeckom.

K významným prejavom protifašistickej nálady patril napr. aj hladový štrajk v máji 1942 s požiadavkou zvýšenia prídeltu potravín. Organizátorov nepokojov čakala Ilava.

Ešte pred začatím SNP, 30. marca 1944, zhorel veľký sklad materiálu na výstavbu železničnej trate Slavošovce – Chyžná voda, vzrastal počet úspešných akcií, rozširovali sa protifašistické letáky, konali sa demonštrácie na Slanskej doline. 30. augusta 1944, po výzve Slobodného vysielateľa Banská Bystrica o začiatku ozbrojeného vystúpenia, robotníci

ci papierne, železnice a stavební robotníci zastavili prácu, ilegálni pracovníci dovezli výzbroj a výstroj. Údolie rieky Slanej RNV vystúpil z ilegality.

23. október 1944 sa stal čiernym dňom v dejinách obce Slavošovce. Toho dňa prepadli jednotky partizánskeho zoskupenia, umiestneného v Slavošovciach a blízkom okolí, na križovatke ciest Henckovce – Roštár nemeckú jednotku. Po prepade sa vrátili do papierne, kde ich stihla tragická udalosť. Večer o 18.00 hodine 23. októbra 1944, keď bola prevažná časť partizánov a ilegálnych pracovníkov

v budove, kde bolo aj veliteľstvo, sklad streliva a výroba výbušnín, nálož na deštrukcie, došlo k veľkému výbuchu. Objekt bol zničený, zahynulo veľa ľudí.

Na vtedajšie udalosti spomína pamätník udalosti Milan Sajanek: „Býval som 15 metrov od miesta partizánskeho štábu. Celý partizánsky štáb som ako chlapec poznal, lebo – ako chlapci – mali sme radi vzory. A tam boli vzory: bratia Belákovci... Pavol, Janko... Okrem toho u nás bývali asi štyria partizáni. Keď došlo k výbuchu, bol som vtedy na vrátnici, lebo partizáni sa vrátili z bojovej akcie od Henckoviec, tam partizáni Nemcov poriadne vypráskali. Vrátili sa s dobrou náladou. Akurát prišiel prvý autobus. Práve bolo zasadnutie štábu. Boli tu aj ilegálni pracovníci

z Rochoviec, z Čiernej Lehoty a zo Slavošoviec. Prišiel autobus, partizáni vyšli von, doniesli muníciu, výbušniny poukladali. Na štábe bola taká robotnícka vrátnica, kde stál partizán Barna a hovoril: „Chlapci, nemôžete ísť dnu, je zasadnutie štábu.“ Odišiel som 10 metrov a mama volala: „Milan – na večeru!“ Sadol som si a od okna prišla tlaková vlna, že ma hodila na úroveň okna. Dodnes mám problém, na 85 % postihnuté ucho. Von som nevyšiel, lebo sme nemohli. Veranda, ktorá stála pred nami, bola zrútená. Dvere boli zasypané, a tak sme zliezli cez záchodové okno a šli sme sa schovať do protiletárskeho úkrytu. Bola tma, šesť hodín. Počul som zvuk krúžiaceho lietadla nad miestom výbuchu. A otec hovoril: „Isto letecké bombardovanie.“

Vošiel som do pivnice, dal som si ruku na sveter a keď sa zapálilo svetlo v pivnici, ruky som mal krvavé. Vtedy som sa rozplakal. Keď som vyšiel von, videli sme mŕtvych, pred doktorom boli poukladani, zaprášení, hlava odtrhnutá, ruky nemali, nohy... Suseda, ktorá bývala s nami v dome, mala rodičov v obci Slavošovce, a tak sme šli tam. Na druhý deň sme videli tu spúšť. Kde bol partizánsky štáb, tam nezostalo nič, zostali len komíny a tehly. Zahynulo ich tam 35. A príčina výbuchu? Tvrdili, že tam partizáni pripravovali výbušniny, ktoré mali házať na Nemcov, nosili si zo Slanej dynamit. Môj osobný názor je, že to bola sabotáž. Lebo jediné slobodné miesto na Slovensku, ktoré bolo po páde Banskej Bystrice, bola Štítnická dolina.

Petr MIKULEČKÝ

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

- **Bratislava 3:** Štefánia Hucíková 85, Anna Kučerová 83 a Daniel Fekete 60 rokov.
- **Bratislava 7:** Ida Podlucká 80 rokov.
- **Bratislava 12:** Rudolf Kulíšek 91 rokov.
- **Bratislava 18:** Ing. Rudolf Lachkovič 88 a PhDr. Milan Málek 81 rokov.
- **Bratislava 19:** Ján Paľovský 93 a dpt. Emil Chuťka 88 rokov.
- **Bratislava 24:** prof. Miroslav Chmúrny, CSc. 91, Marta Lešková 90 a Ružena Drobná 86 rokov.
- **Bzince p/Javorinou – Cetuna:** Alžbeta Gašparíková 91, Milan Gašparík 82 a Vladimír Potfaj 60 rokov.
- **Brezno 1:** Róbert Veverka 94 a Eleonóra Demianová 84 rokov.
- **Badín:** Ján Moravčík 70 rokov.
- **Banská Bystrica – Uhlisko:** Ing. Mária Ungerová 84 rokov.
- **Banská Bystrica – Radvaň:** Marcela Vaculová 65 rokov.
- **Banská Bystrica – Fončorda:** doc. Ing. Zita Janotková 83 rokov.
- **Banská Bystrica – Rudlová:** Anna Vigašová 89 rokov.
- **Banská Bystrica – Obr. mieru:** Zuzana Saktorová 89 a Viera Uhrínová 83 rokov.
- **Banská Štiavnica:** Marta Krchňáková 90 a Karol Turoň 75 rokov.

- **Dolný Kubín:** Zuzana Krajčovičová 89, Berta Mešťanová a MVDr. Jaroslav Prokop 87, Marta Kyselová 86, Branislav Thurský 85 a Elena Hauková 81 rokov.
- **Dolné Vestenice:** Katarína Valenteje 85, Ivan Humaj 80, Ludmila Benfková a Irena Hačarová 70, Daniel Reisel 55 rokov.
- **Dunajská Streda:** Alžbeta Reiszová 93 a Ján Svetlovský 89 rokov.
- **Giraltovce:** Michal Sabo 91 a Anna Švacová 85 rokov.
- **Harmanec:** Soňa Berkyová 65 rokov.
- **Hostie:** Ján Ďuriač 65 rokov.
- **Kremnica:** Elza Červeňová 90 rokov.
- **Košice – Staré Mesto:** Michal Iman 86 rokov.
- **Krajná Bystrá:** Mikuláš Gula 98 rokov.
- **Kružľová:** Ján Vanat 75 rokov.
- **Kurimka:** Jozef Sasarak 85 rokov.
- **Lehota p/Vtáčnikom:** Anna Beľaňová 87 rokov.
- **Levice:** Milota Risíková 80 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Ján Jakvirt 92, Michal Kočan 86, Artur Skaviniak 85, Želmíra Volková a Eteľa Kubáňová 81, Žofia Guráňová 75 rokov.

- **Martin – Juh:** Ludmila Ličková 92 a Jozef Dančo 65 rokov.
- **Martin – Sever:** Ing. Milan Hriň 85 rokov.
- **Myjava:** Zuzana Dobrovodská 82 a Tatiana Chlapečková 60 rokov.
- **Makovce:** Anna Kozáková 83 rokov.
- **Nižná Olšava:** Mária Kosturská 89 rokov.
- **Okrúhle:** Mária Štefaníková a Anna Šottová 88 rokov.
- **Ostrý Grúň:** Mária Vincová 50 rokov.
- **Prešov – Solivar:** Emil Chlapeček 86 rokov.
- **OblV Prešov:** Michal Mindžák 89 a Ján Udič 85 rokov.
- **Prievidza pri HBP:** Agneša Kolieničková 90 rokov.
- **Prievidza:** Emília Stejskalová a Ján Gunda 86, Zuzana Ábelová 85 rokov.
- **Poltár:** Anna Turoňová 91 rokov.
- **Pohorelá:** Františka Rašiová a Mária Krupová 85, Matej Pletka 60 a Mária Kostanová 55 rokov.
- **Partizánska Ľupča:** Jozefína Petercová 92, Pavol Bencúr 87, Ján Holly a Ján Kohút 65, Ľubomír Frič 55 rokov.
- **Rimavská Sobota 1:** Aurélia Tereková 80 rokov.
- **Rimavská Sobota 2:** Štefan Koco 55 rokov.
- **Rimavské Brezovo:** Pavlína Koniarová 91 rokov.
- **Ružomberok:** Jana Kamanová 92, Bedrich Lukáč 90, Konštantín Scholtz a Jozef Veselovský 88 rokov.
- **Selce:** Jolana Raffayová 96 rokov.
- **Sliach:** Stanislav Sochor 88 rokov.
- **Skýcov:** Cecília Nováčka 90 a Ludmila Minárová 84 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** dr. Ján Troščák 70 rokov.
- **Spíšská Nová Ves:** Michal Oravec 92 a Emília Salitriková 90 rokov.

Ilustr. foto: Bojovník

- **Stupava:** Anna Darášová 85 a Vlasta Veselá 82 rokov.
- **Sučany:** Martina Lukáčová 45 rokov.
- **Snina – mesto:** Ing. Ivan Cilip 86, Gejza Grundza 80, Margita Hudaková 65 a Mária Hričková 55 rokov.
- **Senica:** Anna Švancarová 83 rokov.
- **Skalica:** MUDr. Juraj Orban 90 rokov.
- **Svit:** Emília Ivanová 91, Viliam Patrik 89, Ján Hubáček 86 a Rozália Majlátová 85 rokov.
- **Staškovec:** Mária Slivková 86 rokov.
- **Stropkov:** Štefan Paňko 91 rokov.
- **Svidník:** Milan Magulák 65 a Andrej Humenník 60 rokov.
- **Tmače:** Júlia Brumlovská 90 rokov.
- **Trenčín 1:** Ladislav Orechovský 91, Róbert Rezníček 75 a Ing. Oto Barborák 60 rokov.
- **Trenčín 2:** Zitka Michalcová 91 a Mária Holíčková 70 rokov.

- **Trenčianske Teplice:** Helena Červená 91, Marta Megová 75, Milan Oravec 65 a Vlasta Malíková 55 rokov.
- **Trnava 1:** Marcela Bellová a Ján Stacho 92, Ján Majerčák 91, Viktor Chmúra a Jozef Krajčovič 90, Helena Pagáčová 85, Ludmila Hulková 65 a Jozef Šarvaic 60 rokov.
- **Trnava 2:** Alžbeta Lančaričová 91, Alžbeta Pýrová 82, Ružena Janotková 75 a Ing. Miroslav Firák 65 rokov.
- **Valaská:** Zlatica Dianišková 88 rokov.
- **Závadka n/Hronom:** Pavol Hruška 90 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Anna Paškovičová 83 rokov.
- **Žiar n/Hronom:** Jaroslava Hulinová 84 rokov.
- **Žilina 1:** Ladislav Hanzel 93 a Jozef Gábor 90 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Navždy sme sa rozlúčili

- **Dolné Vestenice** s 92-ročným Aladárom Reiselom.
- **Ružomberok** s 89-ročnou Annou Vranskou.
- **Sučany** s 86-ročným Milošom Štiavnickým.
- **Skalica** s 84-ročným Jánom Pekarom.
- **Selce** so 79-ročnou Alžbetou Kmeťovou.
- **Tisovec** s 85-ročnou Jarmilou Mikulkovou.

- **Trnava 1** s 87-ročnou Eugéniou Dobošovou.
- **Vyšný Komárnik** s 89-ročným Michalom Vašutom.
- **Zvolenská Slatina** s 89-ročnou Evou Ozanovou a 63-ročným Jurajom Kováčikom.

Česť ich nehyňúcej pamiatke!

Za Emíliou Matušíkovou

ZO SZPB Myjava sa koncom augusta navždy rozlúčila s dlhoročnou členkou a funkcionárkou EMÍLIOU MATUŠÍKOVOU.

Narodila sa 7. januára 1929 na Myjave, kde strávila celý život. Počas 2. svetovej vojny boli otec aj brat partizáni a pomáhali partizánskym skupinám, ktorým velili Miloš Uher a Štefan Čúvala. Gardisti sa o tom dozvedeli a upozornili Nemcov. Prehliadka domu

však nič závažnejšie nepotvrdila, ale i tak odviekli celú rodinu. Milka mala iba 16 rokov. Po týždni ju odviezli do väzenia nemeckej vojenskej polície v Senici. Spomínala, že tam bolo veľa gardistov, ktorí boli ešte horší ako Nemci. Vypočúvali a osočovali ju len za jej národné ctenie a za jej slovanický pôvod. Nakoniec pracovala aj s ďalšími tromi väzňami v kuchyni a práčovni. Vedľa práčovne bola vyšetrovacia miestnosť, ktorú po vypočúvaniach musela umývať. Po prepustení z väzenia sa vrátila k Čúvalovej partizánskej jednotke, kde pôsobila až do oslobodenia mesta Myjava, 8. apríla 1945.

Emília Matušíková bola za celoživotnú prácu vo zväze ocenená viacerými vyznamenaniami ÚR SZPB a MNO.

Česť jej svetlej pamiatke!

ZO SZPB Myjava

Odišla účastníčka odboja

Oblastný výbor SZPB v Bardejove a ZO SZPB v Zborove sa 30. júna rozlúčili s významnou osobnosťou odboja proti fašizmu, dlhoročnou predsedníčkou ZO SZPB v Zborove kpt. Eugéniou Kopčákovou.

Narodila sa 30. 3. 1924 v Huleči na Ukrajine. Do školy chodila v Rovne. Po oslobodení Volyně na Ukrajine sovietskou armádou, keď prišla do priestoru okolo Rovného tiež i 1. čl. brigáda, ktorej velil generál Ludvik Svoboda, sa po krátkej dobe prihlásila do armády viac než 12 tisíc dobrovoľníkov vrátane niekoľkých stoviek žien, medzi ktorými sa 6. 3. 1944 prihlásila aj ona do armádneho zboru a bola odvedená v Rovne na Ukrajinu.

Po krátkom výcviku bola pridelená k 2. oddeleniu Spravodajského štábu ako tlmočníčka a pi-

sárka. Jej prvé bojové zastavenie bolo v Kamenci Podolskom, kde ju zaradili do kurzu zdravotných sestier. Prešla pri oslobodzovaní Slovenska cez Duklu, neraz spomínala, že celá oblasť pred Duklianskym priesmykom bola zamýňovaná proti tankom, ako aj proti pechote. Eugénia Kopčáková spolu s ostatnými pomáhala, ako vedela. Prevážovala rany, ošetrovala, tíšila v bolestiach, aby ranení nekričali.

Eugénia Kopčáková sa presvedčila, že ťažký bol život na fronte nielen pre muža, ale ešte ťažší pre 20-ročné dievča. Mala v sebe silné odhodlanie vydržať, čo aj dokázala. Po ťažkých bojoch na Dukle pokračovala v 1. čl. armádnom zbore pri oslobodzovaní Slovenska až do Prahy, do úplného víťazstva 8. mája 1945.

Jej krédom bolo „Pekne žiť znamená nežiť pre seba“. Jej dobrotu

prežívala a pociťoval každý. V čase vojny sa stretla s budúcim manželom, Jánom Kopčakom, ktorý bol tiež účastníkom odboja, tiež už nebohý.

Po skončení II. svetovej vojny pracovala na MNO ČSR, neskoršie na veliteľstve Vojenského útvaru v Žatci. Prepustená z činnosti vojenskej služby bola 14. októbra 1946 v hodnosti kapitánky. Ako priama účastníčka odboja bola držiteľkou osvedčenia podľa zák. 255/1946 Zb. Za zásluhy v odboji i aktívnu prácu v zväze a vo verejných funkciách bola držiteľkou viacerých vyznamenaní od ÚR SZPB, MO, SR, Ruskej federácie a Ukrajiny. Pri 65. výročí SNP a oslobodenia republiky, víťazstva nad fašizmom a nacizmom jej bolo udelené najvyššie vyznamenanie od ÚR SZPB „Za vernosť“.

M. Gibel

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Deti slávil lampiónmi

Už po druhýkrát od roku 1989 boli v Dobrej Nive organizované oslavy vypuknutia SNP s takou masovou účasťou občanov, ako v utorok 28. augusta. Určite to bolo vďaka účasti detí a ich rodičov na lampiónovom sprievode, ktorý prechádzal celou obcou a svoj cieľ mal pri pamätníku obeť I. a II. svetovej vojny na námestí. Tam sa stretli všetci účastníci osláv. K mladej generácii sa pridali aj tí starší a členovia ZO SZPB, ktorí mali predtým slávnostnú schôdzu. A že bola naozaj slávnostná, potvrdzoval aj fakt, že boli na nej vyznamenaní dvaja členovia organizácie – priami účastníci bojov počas 2. svetovej vojny Ján Kristeľ a Ján Lihocký, ktorí sa v tomto roku dožili aj významného životného jubilea 90 rokov. Vyznamenanie – medailu M.R. Štefánika – im odovzdali členovia oblastného výboru SZPB vo Zvolene Ján Gubčo a Ján Kašica. Na schôdzi bol tiež hosťom Jaroslav Švacho, ktorý pracuje na publikácii o pôsobení amerických letcov počas 2. svetovej vojny nad slovenským územím. V nej uvádza aj príbeh, ako Dobronivčania po

mohli zachrániť amerického pilota nadporučíka Georga R. Sandsa. Pre neho bolo veľmi cenné, že sa

Po slávnostnom akte kladenia vencov sa všetci presunuli k pripravenej vatre a na prírodnej amfiteáter Kolo, kde vystúpil so slávnostným príhovorom starosta obce Martin Krúdy. V ňom

Slávnostná členská schôdza SZPB v Dobrej Nive.

Foto: js

mohol stretnúť aj so synom Štefana Štímeľa a taktiež osobne s Jánom Paulínom, ktorí boli práve tí, čo mali odvahu riskovať svoje životy pre záchranu tohto pilota. Vo svojej prezentácii priblížil nielen jeho záchranu, ale aj jeho ďalší osud. Keď po návrate k svojej jednotke do Talianska George R. Sands tragicky zahynul pri lete do Ríma 28. apríla 1945.

poukázal na význam SNP pre budúce generácie slovenského národa. Zdôraznil dôležitosť pripomínania si pamiatky tých, ktorí položili svoje životy v boji proti fašizmu a nemeckej okupácii. Po jeho príhovore sa slávnostná časť osláv skončila a nasledovalo kultúrno-spoločenské posedenie.

Ján SLOSIARIK
predseda ZO SZPB Dobrá Niva

Krupinčania si pripomenuli SNP

Deň pred celoštátnymi oslavami Slovenského národného povstania si 68. výročie tejto udalosti pripo-

pracu a pomoc SZPB a pri príležitosti okrúhlych 80. narodenín Krupinčanovi Júliusovi Kvasovi.

vy pietnou spomienkou. „Uplynulo 68 rokov od chvíle, keď sa hrdý slovenský národ postavil so zbraňou v ruke despotickému fašistickému režimu, ktorý vtedy na Slovensku panoval. Odkaz Slovenského národného povstania má svoj význam aj v dnešnej pohutej dobe plnej konfliktov, vojen a nenávisť. Ten odkaz je ľudskosť a vzájomná pomoc pre zachovanie mieru a lásky medzi ľuďmi bez ohľadu na farbu pleti či svetonázor,“ konštatoval vo svojom príhovore primátor Vazan. „Na udalostiach Slovenského národného povstania má svoj nemalý podiel aj naše mesto. Priamo v Krupine na Švábe v tom čase operovala partizánska brigáda Alexandra Nevského na čele s kpt. Viktorom Alexandrovičom Karasiovom-Stepanovom v sile 1000 mužov, ako aj francúzska jednotka kpt. Georges de Lannurien,“ pripomenul. Večerná časť osláv pritiahla na Vartovku množstvo ľudí, ktorí si udalosti SNP pripomenuli pri povstaleckej vatre.

red

Predstavitelia OblV SZPB vo Zvolene udelili Júliusovi Kvasovi medailu M.R.Štefánika III.stupňa.

Foto: Bojovník

menuli aj Krupinčania položením vencov k pamätníkom na Svätotrojčnom námestí a povstaleckou vatrou na Vartovke.

V rámci osláv udelil Slovenský zväz protifašistických bojovníkov (SZPB) medailu Milana Rastislava Štefánika III.stupňa za dlhoročnú

Medailu mu slávnostne odovzdali v obradnej miestnosti mestského úradu zástupcovia zväzu spolu s primátorom mesta Radoslavom Vazanom, ako aj predstaviteľmi veľvyslanectva Ruskej federácie v SR. Po zápise do pamätnej knihy mesta Krupina pokračovali osla-

Medzilaborce spomínali

Pri príležitosti 68. výročia vypuknutia SNP sa v meste Medzilaborce konali 28. augusta spomienkové oslavy s účasťou širokej verejnosti, priamych účastníkov SNP, zástupcov spoločenských organizácií a členov SZPB.

Slávnostný príhovor na oslavách predniesol primátor mesta Medzilaborce Ivan Solej.

K prítomným sa prihovarili aj poslanec NR SR Ľuboš Martinák a tajomník Oblastného výboru SZPB v Medzilaborciach Vladimír Kokuľa.

Oslavy SNP v Medzilaborciach.

Foto: G. Kantulák

Po ukončení pietneho aktu kladenia vencov k Pamätníku osloboditeľov na námestí sa uskutočnilo privítanie účastníkov osláv primátorom mesta v priestoroch

Mestského úradu. Oslavy boli spríjemnené krátkou kultúrnou vložkou v podaní žiakov a učiteľov ZUŠ v Medzilaborciach.

Vladimír KOKUĽA

Amfiteáter ožil opäť históriou

V krásnej prírodnej scenérii Areálu SNP na Prašníku – Dúbrave-Pustej Vsi sa 28. augusta uskutočnili oslavy 68. výročia Slovenského národného povstania. Pre účastníkov tohto historicko-kultúrneho podujatia boli pripravené originálne dobové ukážky bojov počas SNP v interpretácii Klubu vojenskej histórie. Otvorená bola tradične i stála expozícia miestneho múzea, ktoré okrem iných významných i popredných osobností i návštevníkov poctila svojou návštevou priama účastníčka domáceho odboja SNP, rodáčka z Košarísk – U Šindelov, učiteľka, spisovateľka Anna Plecítá z Piešťan so svojim

druhom Štefanom Potockým, priamym účastníkom zahraničného odboja SNP. Anna Plecítá i napriek svojmu peknému veku, 88 rokom, tradične s veľkou úctou i odhodlaním zarecitovala nejednu príťažlivú i dojemnú tematickú poéziu o SNP.

Oslavy sa začali pietnym položením vencov vďaka padlým hrdinom SNP pri Pamätníku SNP – Pamätníku gen. Ilju Danieloviča Dibrova, následne na pustoveský cintorín padlým ruským partizánom. Pokračovali príjemným kultúrnym popoludním na amfiteátri, kde bol pripravený bohatý slávnostný program, ktorý vo večerných hodinách ukončila 68. pustoveská vatra SNP, vatra vďaka za slobodu.

Martin GONO

Anna Plecítá so svojim druhom si SNP pripomenuli v Pustej Vsi.

Foto: M. G.

Položili vence

Pietna spomienka v Suchej nad Parnou.

Foto: ed

Základná organizácia SZPB v Suchej nad Parnou spolu s obyvateľmi obce si výročie SNP a účastníkov SNP a protifašistického odboja, svojich rodinných príslušníkov a spoluobčanov zo Suchej, uctili položením vencov k pamätníku 28. 8. 2012. Občanom sa prihovaril predseda ZO Peter Martišovič,

predseda Oblastného výboru SZPB v Trnave Jozef Petráš a starostka Daniela Balážová. Pamätník SNP v centre obce bol z iniciatívy základnej organizácie SZPB v roku 2012 obnovený, na čom sa finančne podieľali Trnavský samosprávny kraj a Obecný úrad Suchá n/Parnou.

E. DÍTEOVÁ

V septembri si pripomíname 100. narodeniny Jána Nálepku

Ján Nálepka sa narodil v Smižanoch 20. septembra 1912. Učiteľský ústav zakončil v Spišskej Novej Vsi v roku 1931, potom nastúpil ako učiteľ do školy v Hornej, neskôr v Dolnej Maríkovkej. Jeho ďalšie pôsobiská boli na Bielej Vode, v Stupave a Nemeckej Porube. Ako pokrokový učiteľ, sympatizujúci s masarykovským učeníom, neskôršie s myšlienkami socialistov, usiloval sa zdokonaľiť učebné metódy. Pomáhal chudobným, zakladal detské divadelné súbory a krúžky. Takto si získal nielen žiakov, ale aj ich rodičov.

Rozbitím Československej republiky došlo k novej situácii aj v armáde. Po odchode dôstojníckych kádrov českej národnosti zo Slovenska bolo treba od základov vybudovať dôstojnícky zbor Slovenskej armády. A tak aj rezort školstva, hlavne aby sa zbavil mnohých nepohodlných pokrokových učiteľov, ponúkal ich armáde. Nálepka bol jedným z nich. Mobilizovali ho už 16. marca 1939. Jeho prepustenie zo školských služieb, ktoré mu oznámili 22. decembra 1939, vyznelo takmer starostlivo. Minister školstva mu svojim dekrétom oznámil: „*keďže Vás Ministerstvo národnej obrany prevzalo do zboru dôstojníkov z povolania, sprostujeme Vás služby na Štátnej ľudovej škole v Nemeckej Porube, dňa 30. septembra 1939. Uvedeným dňom zastavujem všetky doterajšie pôžitky, plynúce z vášho prvého služobného pomeru...*“

Vo vojenskej rovnováhe

Nálepka si teda tentoraz nedobrovoľne oblieka vojenskú rovnováhu a ako dôstojník z povolania nastupuje do 20. pešieho pluku v Michalovciach. Vtedy ešte netušil, že do školy sa už nikdy nevráti, naopak, odchádza s ná-

dejou, že raz sa splní jeho túžba ďalej študovať, že sa bude môcť venovať hudbe... Vedel, že boj sa neodvratne blíži, no veril v lepšiu budúcnosť. Núteným odchodom do armády začína sa pre Nálepku nová životná etapa. Zdrvený udalosťami po Mníchove s boľavým srdcom sleduje rozbitie republiky – okupáciu českých krajín a vznik ľudáckeho Slovenského štátu. V tých kritických okamihoch, keď ide o všetko, narastá Nálepkov vzdor. Oveľa väčšmi pociťuje svoju nenávisť voči nemeckým fašistom, ktorí si vynútili rozpad Československa, ale i voči ich domácim prísluhovačom, ktorí sa o to pričiňovali a ktorí v snahe upevniť si mocenské pozície zradili vlastný národ. Jeho vlastenecké cítenie sa búri. Oveľa viac upevňuje svoju pozornosť na Sovietsky zväz. Slovan, vlastenec, antifašista. A práve on sa ocitá v armáde, ktorá sa stáva nástrojom moci ľudáckej vlády. Od prvých chvíľ je viac než isté, že tak, ako sa fašizačné vplyvy prejavili v politickom, spoločenskom a hospodárskom živote, prejavila sa aj v armáde. Armáda sa stane poslušným vykonávateľom Hitlerových želaní a plánov. Nálepka s obavami

očkáva, čo prinesie fašizmus obom našim národom, s obavami sleduje jeho expanziu a tuší, že Hitler sa nezastaví pred ničím. Nálepku protivníci boli spokojní. Zbavili sa ho a rákali s tým, že tento ambiciózný a inteligentný človek, schopný dôstojník, bude sa snažiť presadiť a uplatniť sa v armáde, postúpiť vyššie. S takou reakciou vlastne ľudáci rákali

Ludovít Ilečko – Ján Nálepka, kresba tušom 1977

u väčšiny dôstojníkov. Späťne by to znamenalo, že tí budú potom disciplinovaní plniť rozkazy, a tak slúžiť ich zámerom. V mnohých prípadoch sa však prerátali. Nebolo to inak ani s Nálepkom.

Kontakty s partizánmi

Od začiatku služby v armáde je mu jasné, že s fašistami nikdy nebude zajedno a od samého začiatku uvažuje o tom, ako byť užitočný svojej vlasti, svojmu národu,

a ako využiť svoje schopnosti a možnosti na boj proti fašistom a ľudáckemu režimu. Pravda, najskôr bolo treba vžiť sa s novým prostredím a postavením, zorientovať sa v situácii.

Nálepku vyhnali pod vlajkou slovenskej vojnovnej republiky, podriadenej hákovému krížu, do bratovražednej vojny. Rozhodol sa použiť zbraň nepriateľa proti nemu. Po napadnutí Sovietskeho zväzu nacistickým Nemeckom a vyslaní 101. pluku Zaisťovacej divízie na východný front kapitán Ján Nálepka čoskoro nadviazal kontakty s partizánmi. Jednou z úloh, ktoré si ilegálna skupina pluku vytýčila, bola pomoc miestnemu obyvateľstvu potravinami, liekmi, muníciou a zbraňami pre partizánov, oslobodzovaním transportov, ktorými odsúvali mužov i ženy z Ukrajiny a Bieloruska na nútené práce do zbrojných fabrick v Nemecku. Koncom roka 1942 sa slovenskí vojaci presvedčovali o zverstvách, ktoré nacisti na tamojších občanoch páchali. Pod vplyvom tohto poznania bolo veľa z nich ochotných prejsť na sovietsku stranu. Nálepku sa i v nových podmienkach podarilo upevniť jednotu antifašisticky zmýšľajúcich dôstojníkov a vojakov a užšie spolupracovať s partizánskym zväzkom na čele s Alexandrom Nikolajevičom Saburovom. Jeho štáb denne dostával informácie o rozmiestnení nepriateľských posádok, o pripravovaných akciách proti partizánom a civilistom. Na jar 1943 sa spolupráca s partizánmi prehĺbila. Fašistickí dôstojníci a ich agenti začali pát-

rať po tajomnej osobe, ktorou bol kapitán Repkin. Nálepka, keď fašisti krok za krokom odhaľovali jeho činnosť, prešiel k partizánom, stal sa veliteľom 1. čs. partizánskeho oddielu. Ovruč bolo silne opevnené mesto, kde Nemci dislokovali okolo osemtisíc vojakov. Jeho oslobodenie malo pre Červenú armádu strategický význam, lebo okupanti sa chystali zničiť dôležité objekty.

Osudová palba

Šestnásteho novembra 1943 spustila partizánska delostrelecká batéria palbu na kasárne a železničnú stanicu. Do bojov sa zapojil aj čs. oddiel, ktorý dostal za úlohu zaútočiť na časť obce Ziasky a dobyť most na rieke Norin. Keď to splnili, Nálepka odišiel na štáb. Tam sa dozvedel, že sa Nemci sústreďujú na železničnej stanici. Aj keď mu Saburov odporučil, aby si s oddielom odpočinul, Nálepku vojaci na stanicu odišli. Tam začali po príchode nemeckého práporu boj proti veľkej presile. Nálepku zasiahla osudová palba z guľometu – 16 rán, ako i črepina z míny. Ešte zavelil: „*Bite vrahov!*“ a vzápätí zraneniu podľahol. Účasť na dobytí Ovruče bola posledným bojom 1. čs. partizánskeho oddielu. Jeho príslušníci sa rozhodli pokračovať v zápase za oslobodenie vlasti už v zostave Svobodovej armády. Za odvahu a hrdinstvo pri plnení bojových úloh a za zvláštne zásluhy o rozvoj partizánskeho hnutia udelilo Prezídium Najvyššieho sovietu ZSSR Jánovi Nálepkuvi ako jedinému Slovákovu titul Hrdina ZSSR.

Norbert LACKO

Kpt. Ján Nálepka zachránil pred vyvraždením štrnásť bieloruských dedín

Podobne ako neskôr počas Slovenského národného povstania, aj v Bielorusku reagoval Wehrmacht na útoky partizánov vypalovaním dedín, ktoré boli podozrivé z ich podpory. Kapitán Ján Nálepka, vtedajší náčelník štábu 101. slovenského pluku dislokovaného v Bielorusku, má osobne zásluhu na tom, že prežili obyvatelia 14 obcí neďaleko Jelska. Uvedol to jeho brat Jozef Nálepka.

„Bol som v Jelsku, je tam múzeum, je tam označený dom, kde Jano Nálepka býval, ulica je po ňom pomenovaná. Veľmi si ho tam vážia za to, čo pre tých ľudí urobil,“ dodal Jozef Nálepka.

Informáciu o Nálepkovom hrdinskom čine zdokumentoval Franc Nikolajevič Sadoľskij. „Sadoľskij bol učiteľ v Jelsku a partizánska spojka,“ vysvetľuje Jozef Nálepka, ktorý Sadoľského svedectvo zaradil do svojej knihy Iní o kapitánovi Jánovi Nálepkuvi.

„Nemecké velenie nechávalo vypalovať naše dediny všade tam, kde boli zabíjať príslušníci Wehrmachtu. Podľa jedného takého plánu malo byť vypálených 14 dedín i s obyvateľstvom. Miestna nemecká posádka však na takúto akciu sama nestačila, a tak požiadala o spoluprácu vedenie 101. slovenského pluku.

Nálepka na nemeckom veliteľstve vyhlásil, že jeho muži sa na takej krvavej akcii zúčastniť nemôžu,“ spomína Sadoľskij.

Nielen to, Nálepka okamžite informoval o akcii partizánov, ktorí stihli dediny v priebehu niekoľkých hodín evakuovať. „Nemci niektoré z dedín skutočne zapálili. Keďže však prišli predovšetkým zabíjať a dedičania stačili ujsť, nakoniec zostávajúce obce nechali na pokoji. Zrejme v nádeji, že nabudúce sa im podarí zastihnúť ľudí nepripravených. Medzi zachránenými obcami bola i moja rodná Čapajevka,“ uzavrel Sadoľskij.

Ako spojka Nálepku, ktorý používal krycie meno Repkin, Sadoľskij dokladá širokú spoluprácu medzi bieloruskými partizánmi a vedením slovenského pluku, ktorú organizoval práve Nálepka.

Slováci podporovali partizánov tak dodávaním informácií, liekov a materiálu, ako aj nepriamo pri bojových akciách. V jednom prípade dokonca delostrelectvom zaútočili na nemecké pozície, aby umožnili partizánom prebiť sa z obkľúčenia. Neskôr túto palbu vysvetlili ako nedorozumenie.

Napokon mnohí slovenskí vojaci, vrátane Nálepku, prebehli na partizánsku stranu a zapojili sa priamo do bojov proti nemeckej armáde. Viacerí z nich, napríklad Július Kollár alebo Vincent Kútik, potom využili skúsenosti z partizánskeho boja na východnom fronte pri Slovenskom národnom povstaní. Ján Nálepka sa už domov na Slovensko neprebojoval, padol pri oslobodzovaní ukrajinského mestečka Ovruč v novembri 1943. V roku 2004 ho posmrtné povýšili do hodnosti brigádneho generála.

Jubilejné oslavy Nálepkovho okrúhleho výročia budú aj na Ukrajine. V kyjevskom múzeu Veľkej vlasteneckej vojny inštalujú 14. septembra výstavu výtvorných diel, grafík a fotografií

kpt. Nálepku spojenú s premietaním filmov a besedou pamätníkov 2. svetovej vojny.

V Ovruči odhalia 15. septembra pamätník slovenským obetiam vojny na Ukrajine a položia vence k pamätníku a miestu smrti kpt. Nálepku. Akciu organizujú Slovenský zväz protifašistických bojovníkov (SZPB) a Klub generálov SR. Jeho životu a dielu bude venovaná medzinárodná

konferencia historikov, ktorí sa zídu 19. a 20. septembra v jeho rodných Smižanoch. K pripravovaným akciám patrí aj Expedícia po stopách, mapujúca pedagogickú a bojovú činnosť kpt. Nálepku, pozostávajúca zo slávnostných akademií na miestach, ako sú Spišská Nová Ves, Prešov, Košice, Dolná a Horná Maríková, Stupava či Pezinok.

red luc TASR

O živote kpt. Nálepku porozprával tajomník ObIV SZPB jeho brat Jozef.

Foto: Bojovník

Na honduraskej pôde

Na palube lietadla do hlavného mesta Hondurasu Tegucigalpy som premýšľal, prečo o tejto krajine, susediacej s Guatemalou, Nikaraguou a Salvadorom, vieme tak málo. Možno aj preto, že patrí k chudobným krajinám v Strednej Amerike a u nás otrepaný názov „banánová republika“ akoby predurčoval orientovať sa radšej na bohatšie latinskoamerické krajiny.

Z dostupných zdrojov som sa dozvedel, že Honduras je rozlohou menší ako naša republika a má približne osem miliónov obyvateľov. Len niektoré skupiny Indiánov – Mayov a potomkovia čiernych afrických otrokov si zachovali tradičné rituály.

Pristáli sme na letisku Toncontin. Náš sprievodca Gustávo nás autom previezol po štvrtiach metropoly Mariadiagu, El Prado, Alamedu, Altamiru a pozdĺž rieky Choluteca až do hotela. Informoval nás aj o histórii hlavného mesta, ktoré má dve časti, Tegucigalpu a Camayagüelu. Pôvodní obyvatelia boli Mayovia z osád Jana a Lejama-

ni, žijúci okolo rieky Rio Grande (dnes Choluteca). Stará osada Teguzgalpa alebo Cerro del

dy španielskymi kolonizátormi ju zmenili na Kráľovské bane Tegucigalpy. Proti neľudské-

Socha F. Morazána na námestí rovnakého mena. Foto: archív GS

Plata pod strmým štítom El Picacho bolo indiánskym centrom už v 16. storočí. Po dobytí os-

mu zaobchádzaniu Španielov sa Mayovia búrili. Neúprosne boje zvedol náčelník Lempira,

ktorý sa stal národným hrdinom. Na jeho počesť je pomenovaná aj domáca mena.

Na centrálnom námestí s parkom a sochou najväčšieho honduraského reformátora 19. storočia Francisca Morazána som položil kyticu kvetov. Práve jeho zásluhou sa začalo s demokratizáciou spoločnosti. Uzákonnili slobodu tlače, združovania, náboženského vyznania. Pod jeho vedením sa zaviedlo súdne konanie s porotou, začalo sa s podporou prísťahovalectva, reformovalo sa školstvo a zrušilo sa hlboko zakorenené platenie desiatok. Morazán získal nielen nehynúcu slávu, ale aj titul „veľkého osvietenca a geniálneho reformátora“.

Pri prechádzke mestom ma zarmútil pohľad na žobrajúce deti, vystreté ruky indiánskej matky s dieťaťom a rad žien najstaršieho remesla na svete. Pritom Tegucigalpa má nemalú perspektívu. Staré mayské kultúry akoby predurčovali dôležitosť a snahu nepoddať sa. Hrdí obyvatelia metropoly sú zárukou, že aj tu sa život zmení k lepšiemu.

Gustáv STOPKA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

HISTORICKÝ KALENDÁR

2. septembra 1945 – Japonsko podpísalo kapituláciu, čím sa skončila druhá svetová vojna.

3. septembra 1939 – Veľká Británia a Francúzsko vyhlásili vojnu Nemecku.

4. septembra 1939 – Potopením britskej lode Athenia nemeckou ponorkou U30 sa začala námorná vojna v Atlantiku.

5. septembra 1939 – Spojené štáty americké prostredníctvom svojho prezidenta Franklina Roosevelta proklamovali svoju neutralitu na začiatku II. svetovej vojny.

6. septembra 1944 – SNP: V Banskej Bystrici začal vychádzať Bojovník ako orgán 1. československej armády (ČSA) na Slovensku. Celkom vyšlo 42 čísel v náklade 20–25 000 výtlačkov.

8. septembra 1941 – Začala sa blokáda Leningradu, ktorá trvala do januára 1944.

1944 – Nemci vystrelili prvé raketové strely V2 na Londýn a Antverpy.

9. septembra 1941 – Vyšlo vládné nariadenie č. 198 o právnom postavení židovského obyvateľstva na Slovensku, tzv. Židovský kódex, ktorý bol z obsahovej stránky kópiou nemeckých protizidovských zákonov.

1944 – V Bulharsku vypuklo ľudové protifašistické povstanie.

10. septembra 1943 – Druhá svetová vojna: Nemecká armáda začala okupáciu Talianska.

11. septembra 1944 – Druhá svetová vojna: Americké jednotky dosiahli pri Trieri hranice Nemecka. V Auvergne kapitulovala nemecká 1. armáda v počte 23 000 vojakov.

13. septembra 1942 – Nemecká armáda začala priamy útok na Stalingrad.

Zdroj: TASR

Spomínali na Vladimíra Mináča

Spisovateľ Vladimír Mináč bol počas svojho života legendou, na ktorú sa v súčasnosti akosi pozabudlo. V jeho rodnej obci, v Klenovci, pri príležitosti 90. výročia jeho narodenia na neho spomínali 4. septembra. Organizátormi podujatia boli Obec Klenovec, Oblastný výbor a základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Na podujatí ho Július Molitoris pripo-

menul ako účastníka SNP, Igor Toma ako politika a Augustín Matovčík ako literáta. Pavel Struhár, prednosta Obvodného úradu v Rimavskej Sobote, zarecitoval na počesť tejto osobnosti vlastnú báseň, jeho syn Vladimír Mináč mladší zas spomínal na spoločne strávené chvíle v Klenovci. Účastníci podujatia zároveň položili vence k pamätníkom padlých vojakov v prvej a druhej svetovej vojne,

k pamätnej tabuli Karola Pajera a k pamätnej tabuli na rodnom dome Vladimíra Mináča, ktorý je v súčasnosti obývaný Rómami. Potom navštívili pamätnú izbu v tamojšej základnej škole, ktorá od roku 1998 nesie meno Vladimíra Mináča. V pamätnej izbe sú okrem fotografií spisovateľa vystavené aj jeho vyznamenania, pamätné predmety a vydané diela preložené do viacerých jazykov. jđj

pomoc: UŠAKOV, JANIN, ARON.	český futbalista	malá Eva	latin. predložka	ruský admirál	odev	Olga, doma	EČV Ústí n/Orlicí	●	vydala, po česky	citoslovo lupnutia	oznam v novinách	tropický jašter	meno Bendera (román)
2. časť tajničky								opak vpravo					
zaplnilo vešiak								franc. m. meno					
								končatina					
školská komisia			čistiaci prášok					vojenské hlásenie					
			nobélium					jedna, po rusky					
bojové ťažké obrnené						úí, po česky zeleň na púšti				národ. atlet. asociácia			
								dcérin manžel					
●	európsky veľtok	značka múky					1. časť tajničky						
		druh literatúry					český herec						
detský domov			vrana, po česky						ad acta			druh látky (japan)	pracoval na krosnách
			bram Mária a Mojžiša						promočná sieň				
bojový pokrik (rusky)							odd. zásob aktív		nech, po česky			skratka staršieho	
							mobil. operátor (hovorové)		mys			omám alkoholom	
3. časť tajničky								predložka				dub, po anglicky	
								chlapčenská škola				cudzía skratka OSN	
láska, po taliansky							autor Mor ho! (Samo)						
francúzsky generál (r. 1918 bránil náš juh)							juho-európan						

Správne vylúštenie tajničky z č. 17 znie: **Generál L. Svoboda je aj náš dejateľ.** Knihu posielame **Františkovi Jurkovičovi do Žarnovice.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

BOJOVNÍK
Dvojtyždenník antifasistov

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktorka Mgr. Lucia Illanitzová, tel. 57 20 37 34, e-mail sefredaktor@szpb.sk • Internet: http://www.szpb.sk, e-mail sekretariát ÚR SZPB: sekretariat@szpb.sk, redakcia: zlata.haringova@szpb.sk, fax 52 92 65 22 • Redakcia: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • Neobjednané rukopisy a fotografie sa nevracajú • Vychádza dvojtyždenné, cena jedného čísla 0,44 € • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava, e-mail: zahranična.tlac@sposta.sk • Predaj v novinových stánkoch zabezpečuje MEDIAPRINT-KAPA, Pressegrasso, a.s., Vajnorská 137, 831 04 Bratislava • Tlač: DOLIS, s.r.o., Dostojevského rad 1, 811 09 Bratislava. Ročník XXXVI (LVII) • Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľom pošt pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR poštou Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • Evidenčné číslo: EV 204/08

ZRNKÁ HUMORU

– Janko, prečo nechcú tie zápalky horieť?

– Neviem, keď som ich skúšal, horeli všetky.

* * *

Prečo humor lieči?

– Lebo nepatrí pod naše zdravotníctvo.

* * *

Chlapec vbehol s krikom do dieleckeho obchodu:

– Pomôžte mi, prosím vás! Na ne-

d'alekej lúke rozzúrený býk naháňa môjho otca.

– Ako ti mám pomôcť, chlapče?

– Potrebujem ihneď nový film do kamery.

* * *

Po lese chodí strašne našťvaný maco. Všade naokolo sneh, mrzne až praská. Medveď tu kopne do jedličky, tam do zajaca a pritom si mrmle:

– No, prečo som, ja blbec, v septembri tú kávu pil?

Zdroj: Internet

Šalát s Hermelínom

Potrebujeme: Zmes listového šalátu (hlávkový, ľadový, rukola, čakanka atď.), 1 väčší Hermelín alebo dva malé – alebo iný syr s bielou plesňou, 4 PL brusnicového kompótu.

Ako na to: Buď kúpime zmes už natrhaných šalátových listov, alebo natrháme si to, čo máme doma či v záhrade a rozdelíme do misiek. Hermelín nakrájame na malé kúsky, ale zatiaľ neoddelíme od seba – tak, ako je, okrúhly, len rozkrájaný, preložíme na tanierik a na 30 sekúnd (nie viac!) dáme do mikrovlnky, aby „povolil“ (možno aj na grile, ale treba dávať pozor – syr sa má začať ťahať, ale nie tiecť). Potom jednotlivé malé trojuholníčky rozdelíme na šaláty. Nakoniec každú porciu pokvapkáme brusnicami. Premiešame, a je to.

Zdroj: Internet